

Balatonszárszói Százszorszép Óvoda és Mini Bölcsőde Pedagógiai Programja

2025

Programunk címe:
„Gyermekeközpontú óvodáért...”

Mottónk:

„A gyermek, világra nyitott lény. A simogatásra simogatással, a jókedvre jó kedvvel, tevékenységre tevékenységgel felel.”

Mérei Ferenc

Tartalomjegyzék

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

1. Alapelveink	5
----------------------	---

2. Óvodakép - Hitvallás	5
-------------------------------	---

II. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI	7
---------------------------------------	---

1. Az egészséges életmód alakítása	7
--	---

2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	10
---	----

3. Anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés	14
---	----

PROGRAMUNK SZERVEZETI IDŐKERETEI	17
--	----

III. ÓVODAI ÉLETÜNK TEVÉKENYSÉGFORMÁI

1. J á t é k	18
--------------------	----

2. Verselés, mesélés	22
----------------------------	----

3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	24
--	----

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	27
---	----

5. Mozgás	31
-----------------	----

6. A külső világ tevékeny megismerése	35
---	----

Környezeti tartalmak	35
----------------------------	----

Matematikai tartalmak	37
-----------------------------	----

7. Munka jellegű tevékenységek	40
--------------------------------------	----

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	43
---	----

9. Ünnepek	45
------------------	----

10. Óvodánk kapcsolatai	46
-------------------------------	----

11. Gyermekvédelem	48
--------------------------	----

12. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztése	51
---	----

13. Személyi feltételek	53
-------------------------------	----

14. Tárgyi feltételek	54
-----------------------------	----

Irodalomjegyzék	55
-----------------------	----

Idézetek	56
----------------	----

Z Á R Ó R E N D E L K E Z É S E K	58
---	----

Melléklet: Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Intézmény bemutatása

Intézményünk fenntartója Balatonszárszó Nagyközség Önkormányzat által elnökölt Balatonszárszói Óvodafenntartó Társulás, mely társulási megállapodás szerint még 4 kisközség feladatellátását vállalja: Nagycsepely, Teleki, Szólád és Balatonőszöd. Óvodánk több évtizedes múlttal rendelkező intézmény.

Programkészítésünk meghatározó eleme intézményeink földrajzi elhelyezkedése és községünk kulturális alapkövei.

Programunk középpontjában a gyermek és az őt körülvevő természeti-társadalmi környezet áll. Kiemelkedő természeti adottságunk Magyarország legnagyobb állóvize: a Balaton, melyet egy kis sétával minden évszakban megfigyelhetünk, tanulmányozhatunk. Társadalmi környezetünkben kiemelkedő a kulturális adottságunk: Csukás István - korunk egyik legnagyobb költője, írója, egyben községünk díszpolgára nyaranta itt élt velünk 2020.-ban bekövetkező haláláig. Róla elnevezett színház várja a gyermekeket és felnőtteket egyaránt. József Attila költőnk neve és elmúlása is községünkhöz kapcsolódik. Ezekkel a lehetőségekkel élve élhetjük és szervezhetjük óvodásaink mindennapjait.

Pedagógiai munkánk alappillére szakmai felkészültségünk, gyermek szeretetünk - nyitottságunk az új, innovatív törekvések iránt - és a szülőktől kapott pozitív megerősítés.

2023-tól az Oktatási Hivatal bázisintézményeként működünk. Továbbra is célunk megtartani a címünket és tudásátadásunkkal erősíteni a pedagógiai szakmai kapcsolatainkat.

2018. januárjától bővül a Balatonszárszói Százszorszép Óvoda egy mini bölcsődei részleggel, majd 2022-ben még egy mini bölcsőde épült és nyílt meg. Így Balatonszárszón két óvodai csoport és két mini bölcsődei csoport várja a gyermekeket. Ez az újfajta többcélú intézmény a családok igényeinek a nagyobb fokú kiszolgálását segíti elő, és egyben szorosabb együttműködést és hatékony együttnevelést eredményez.

Balatonszárszói Százszorszép Óvoda és Mini Bölcsőde:

Balatonszárszó a Balaton déli partján, közvetlenül a part mentén található kb. 2050 fős nagytelepülés. A községben 1947-ben nyitotta meg kapuit az első óvoda, amely 1970. májusáig működött. A kevés férőhely és az új társadalmi igények miatt egy korszerű óvodát építettek, mely a mai napig otthont ad a gyermekeknek. 2024-ben teljes körű energetikai felújításon esett át az épület. Hőszigetelt nyílászárók, korszerű fűtés technológia,

megnagyobbított tornaterem, új fejlesztő szoba és modern tágas környezet várja azóta a gyermekeket.

Az épület az iskolával szemben helyezkedik el egy parkosított csendes utcában teljesen belesimulva a családi házas környezetbe. A csoportszobák nagyok, világosok, jól felszereltek; mindegyik (3-7 éves) korosztályt kiszolgál. Tágas udvarában;ős fás környezetben, gazdag játéklehetőségek várják a gyermekeket .Nagy mozgástér adott a kinti játékhoz, mely az összes gyermekünk mozgásigényét kielégíti. A családok átlagosan jó színvonalon élnek, nyitottak az óvodai élet sokszínűségére, az egységes nevelési elvek vallására.

1. Alapelveink

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvodai nevelés kiegészíti azt. A gyermeki személyiséget tisztelet, szeretet, elfogadás, megbecsülés, bizalom és védelem övezi.

Megvalósul az érzelmi biztonság, otthonos, derűs, szeretetteljes légkör feltétele és mindenkor, minden helyzetben a gyermek érdekeinek figyelembevétele, szükségleteinek kielégítése.

Az életkorhoz és az egyéni képességekhez igazítjuk a pedagógiai intézkedéseket, a műveltségterületek közvetítését, a gyermekek személyiségfejlesztését és egyéni képességeinek kibontakoztatását, az egyéni bánásmód elve és az esélyegyenlőség előmozdítása alapján. Figyelembe vesszük az érés, fejlődés és fejlesztés összefüggéseit, a gyermekek egyéni képességeit és érdeklődési körét. Mivel az óvodás gyermek tapasztalatait, érzelmeit, vágyait tevékenységein keresztül fejezi ki, ezért a gyermeki tevékenységet a teljes nevelési időben biztosítjuk.

A gyermekek folyamatos értékelése során érvényesülnek a pozitív megerősítések és a pozitív életszemlélet.

Óvodánk befogad sajátos nevelési igényű gyermekeket is, ezért a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei számunkra kötelező érvényűek. (1.sz. melléklet)

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelése kapcsán megvalósul a tolerancia, a különbségek elfogadásának elve, a differenciált képességfejlesztés és a multikulturális nevelésen alapuló integráció.

2. Óvodakép - Hitvallás

Dorothy Law Holte: Egy élet a kezében

„Ha a gyerekek toleráns légkörben élnek,
Megtanulnak türelmesnek lenni.
Ha a gyerekek bátorítva élnek,
Megtanulnak bízni.

Ha a gyerekek dicsérve élnek,
Megtanulják az igazságosságot.
Ha a gyerekek biztonságban érzik magukat,
Megtanulnak hittel élni.
Ha a gyerekek megerősítve élnek,
Megtanulják magukat szeretni.

Ha a gyerekek elfogadva és barátságban élnek,
Megtanulják megtalálni a szeretetet a világban!”

A fenti sorokban rejlő gondolatok a mi pedagógiai hitvallásunk, melyet minden pedagógusunk magáénak érez.

Az óvoda és az ott szerzett élmények meghatározóak lehetnek egy ember életében. Ebben az időszakban alakulnak ki a gyermekek alapvető beállítódásai, ekkor vannak a legfogékonyabb, legbefogadóbb korban. Mindent tudni szeretnének, kíváncsiságuk, felfedezni vágyásuk révén ismereteik bővülnek. A megismerési vágy cselekvésre ösztönzi a gyermekeket, de a világ valóságos, pontos megismerése a kép, a cselekvés és a szó egységében lehet. Az óvodás gyermek ahhoz kötődik legjobban, ami neki kedves, ami neki tetszik, ami érzelmileg megfogja, amit szeret. Ezért is fontos megismertetni, megszerettetni vele szűkebb és tágabb környezetét és az ott lévő élő és élettelen világot és a társadalmi kultúránkat.

Módszertani kultúránk a biztos alapja, hogy hitvallásunk szerint közvetítsük gyermekeinknek a befogadásra váró ismereteket.

Elképzeléseink tengelyében főleg azoknak az értékeknek a közvetítése áll, melyeket a külső világ tevékeny megismerése során tapasztalhatnak meg a gyermekek. Mivel az ember – természet - környezet - egységében gondolkodunk, ezért programunkban kiemelt jelentőséget kap a gyermekek egészséges életmódra nevelése is.

Ugyanakkor nevelőmunkánk alapja továbbra is az, hogy olyan értékeket kell átadnunk, amelyek testi-lelki, szellemi erkölcsi, kulturális-művelődési, szociális értelemben is neveltjeink sokoldalú gyarapodását szolgálják, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést.

Célunk: a természeti és társadalmi környezet megismerése, megszerettetése, az egészséges életvitel megalapozása ahhoz, hogy felnőttként képesek legyenek harmóniában élni az őket körülvevő világgal.

Feladatunk:

- sokoldalú tapasztalatszerzési lehetőség biztosítása
- gyakori pozitív érzelmi hatások biztosítása
- környezetünk védelmével kapcsolatos pozitív emocionális beállítódás kialakítása
- életmód, gondolkodás és viselkedésmód formálása

Környezeti kultúrára neveljük gyermekeinket, s ez magában foglalja a környezet tényleges védelmét is, de ennél mégis összetettebb, komplexebb feladatról van szó. A környezeti nevelés komplex volta érzékelteti azt a tényt, hogy az egész személyiséget érinti, és az egyén képességeihez igazodva jelen van az óvodai élet minden mozzanatában.

Építünk a gyermekekben rejlő tudásra és érdeklődésre. Építünk a nagyközségünk adta természeti csodákra – a Balatoni környezetre. Építünk a társadalmi – kulturális lehetőségeinkre: **József Attila Községi Tér, Csukás Színház, Szárszói Néptáncosok** adta kulturális programokra. Több éves kölcsönös kapcsolattartással szerveződik egy-egy községi kulturális program: Szüreti Mulatságmegnyitóján óvodásaink néptánc összeállítással kezdenek. Nyugdíjasainkat minden év októberében ajándékműsorral, apró kedveskedésekkel köszöntik meg gyermekeink.

Nyáron a Csukás Színház adta gazdag program kínálat színesíti a gyermekeink életét.

Tudatosan törekszünk a gyermeki személyiség sokrétű kibontakoztatására a játék, a mozgás és a játékos mozgás módszereivel. Nevelésünk keretét, tevékenységrendszerünk ritmusát a természet körforgása határozza meg. Az évszakok, ünnepek egymásutánisága, az ezekhez kapcsolódó élmények és a népi hagyományok ápolása teszi mindennapjaikat különlegessé.

Fontos feladat, hogy a gyermekek számára a lehető legjobb feltételeket biztosítsuk az egészséges testi, lelki és szociális fejlődésük érdekében, ezzel megalapozva a biztos iskolakezdést.

II. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI

1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra, az egészséges életvitel igényére nevelés ebben az életkorban kiemelt jelentőségű.

Célunk: az egészséges életmód, szokásrendszer és életvitel kialakítása, **életvezetési készségek fejlesztése**, mely által képes lesz jó döntéseket hozni, produktív problémamegoldásokkal az esetleges nehézségeken túllépni.

Feladatunk:

- a gyermekek testi-lelki fejlődésének elősegítése
- a gyermekek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése
- harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
- testi-lelki, biológiai és komfortszükségletek kielégítése
- egyéni érzékenység figyelembevétele
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a baleset megelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása

- prevenciós, korrekciós testi, - lelki nevelési feladatok ellátása, szakemberek bevonása
- életvezetési képességekre hiteles mintát adása

Elfogadást, tiszteletet, szeretetet, megbecsülést, bizalmat és megértést közvetítünk. Az óvodás gyermekre vonatkoztatva is többször megállapítjuk, hogy minden gyermek más és más, de ritkán gondolunk arra, mindegyiknek más az egészségi állapota. Az óvónő egészségvédő, egészségfejlesztő nevelési funkciójának minden gyermekkel kapcsolatosan egyedi jellegűnek kell lennie.

“Az egészségért az embernek folyamatosan tennie kell valamit fenntartó, megerősítő, fejlesztő, támogató tevékenységet, hogy az egészség érték legyen”.

Székel Lajos (2)

Az önkiszolgálásban különböző fejlettségi fokon álló, eltérő ütemben fejlődő gyermeket úgy támogatjuk, hogy türelmesen, megfelelő időt hagyva, kezdetben velük együtt végezve a teendőket, alakítjuk ki az egészségügyi szokásokat. Fokozatosan szoktatjuk a gyermekeket a tevékenység egyre önállóbb elvégzésére, megalapozzuk a tiszta, rendezett megjelenés és környezet iránti igényt.

Étkezés: Figyelembe vesszük az egyéni igényeket, (érzékenység, allergia, diabétesz, vallási hovatartozásból származó igény) ugyanakkor törekszünk arra, hogy az egészséges táplálkozás szemlélete kialakuljon a családokban. Felhívjuk a figyelmüket a különösen magas **cukor** tartalmú ételek és italok, és a magas **só**- és telítetlen zsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentésére. Saját főzőkonyhánk ezt a szemléletet nagy mértékben elősegíti.

Ösztönözzük a gyermekeket az ételek elfogyasztására. Önkiszolgálásra, önálló kulturált étkezésre szoktatjuk őket. A nap bármely szakában és az étkezések során biztosítjuk számukra a kellő mennyiségű folyadékot.

Óvodánkban hagyomány, hogy minden nap esznek a gyermekek zöldséget-gyümölcsöt a mindennapos mozgás után a kinti szabad játék előtt. Ezzel, példát adunk a családnak egy korszerűbb táplálkozási modell kialakítására.

Testápolás: feltételeit folyamatosan biztosítjuk. A napi rendszeres testápolás magában foglalja a WC használatát, az étkezés előtti, utáni és a nap folyamán bármikor szükséges kéz- és arcmosást, az érzékszervek ápolását, az étkezések utáni fogmosást. A gyermekek már az óvodába lépés első napjától kezdve mosnak fogat reggeli és ebéd után. Az óvodai és családi személyi higiéniai szokások összehangolására figyelmet fordítunk.

Öltözködés: a szülőkkel együttműködve, az időjárásnak, külső, belső hőmérsékletnek megfelelő, kényelmes ruha és cipő viselésére ösztönözzük a gyermekeket. Emellett önmaguk és környezetük rendjének, tisztaságának, esztétikájának megtartására szoktatjuk őket. A nap folyamán állandóan biztosítjuk a légcserét.

Pihenés: nyugodt légkör megteremtésével biztosítjuk a pihenés feltételeit, az egyéni alvásigényeket figyelembe vesszük.

Mozgás-edzés: sokat tartózkodunk a szabad levegőn a **gyermekek egészségének megóvása és ellenálló képességének növelése érdekében.** Minél több és változatosabb mozgásos tevékenységet szervezünk a gyermekek számára. Minden évszakban, ha az időjárás engedi, kint tartózkodunk korcsoporttól függően.

A betegségből gyógyult gyermekek **egyéni érzékenységét** figyelembe vesszük.

Preventív munkánk során a hibás testtartásra és más egyéni rendellenességekre figyelünk, a rászorulókat megfelelő szakemberhez irányítjuk. A helyes testtartás érdekében biztosítjuk a megfelelő eszközöket. A gyermekek megváltozott testarányaihoz igazodva próbáljuk megvásárolni a székeket és az ágyakat. A gyermekek testi épségének védelmében, a baleset megelőzése érdekében biztonságos, balesetmentes környezetet alakítunk ki, ezt folyamatosan ellenőrizzük, a hibás eszközöket lecseréljük. A balesetek megelőzése érdekében pontosítjuk a szabályokat, s azok betartására törekszünk.

Az egészség az ember legdrágább kincse, ezért kiemelten fontos az óvodai nevelőmunkában az óvodás gyermek egészségének védelme és annak megőrzése. Mivel testi és lelki egészség szorosan összefügg, ezért már egész kicsi kortól **életvezetési készségeket is fejlesztünk.** Pl.: rugalmas alkalmazkodó készséget, probléma megoldó készséget, mérlegelő gondolkodásmódot mindehhez szükséges hatékony kommunikációt.

Tudatosan odafigyelünk az egészségük megőrzésére, fontos számunkra, hogy az egészséges életmód mielőbb természetes igényükké, életük szerves részévé váljon.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- igénylik a tisztálkodás szükségességét, figyelmet fordítanak saját külsejükre
- önállóan végzik a testápolást, a testi szükségleteiket irányítani képesek
- a tisztálkodási eszközöket rendeltetésszerűen használják
- a fogmosás helyes technikáját jól ismerik és alkalmazzák
- a nap folyamán önállóan használják a papír zsebkendőt
- személyes dolgaikra ügyelnek
- önállóan öltöznek, vetkőznek
- ismerik és betartják a kulturált étkezés szokásait
- önállóan képesek eldönteni, mennyi ételt tudnak elfogyasztani
- tudnak az időjárásnak megfelelően öltözködni
- szívesen tevékenykednek a szabad levegőn, s törekszenek arra, hogy környezetük tiszta és rendezett legyen
- életvezetési képességeik életkoruknak megfelelővé válik
- az egészséges életmód természetes igényükké, életük szerves részévé válik

2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

A kisgyermek világát, viselkedését érzelmeik, indulataik irányítják. Személyiségük alakulását az őt körülvevő természeti, társadalmi környezet befolyásolja. Ezért nagyon fontos a derűs, vidám, békés, szabad és boldog hangulatú légkör a gyöngéd gondoskodó szeretet.

„Mert - mint a növényre a napfény – a szeretet és a derű hat legkedvezőbben a gyermekek fejlődésére.”

Kiss Tihamér (3)

Célunk: Kiegyensúlyozott, érzelmi biztonságot nyújtó otthonos, derűs, szeretetteljes, befogadó légkör kialakítása, a családi nevelést kiegészítve, amelyben

- alakulnak a gyermekek társas szükségletei,
- gazdagodnak az erkölcsi, esztétikai, intellektuális érzelmei,
- fejlődik a közösséghez és különbözőségek elfogadásához való pozitív viszonyuk.
- tiszteletben tartjuk a szülők és gyermekek személyiségi jogait

Feladatunk:

- az ön-kép és az ön-érvényesítő képesség formálása
- az egészséges önbecsülés és önbizalom kialakítása
- alkalmazkodó képesség, türelem és kitartásra nevelés
- a másság elfogadására, tiszteletére és együttműködésre nevelés
- kulturált magatartás kialakítása a szokás és normarendszer megalapozásával
- a különleges bánásmódot igénylő gyermekek közösségbe való integrálása
- minden gyermek találja meg a helyét a csoportban, a közösségben
- nemzeti identitástudat, a hazához, a szülőföldhöz és a családdal való kötődés erősítése
- a keresztény kulturális értékek átadása

Az első élmények a családban érik a gyermeket. Az első környezethez való viszony kialakításában, az erkölcsi, etikai értékek megteremtésében a család szerepe elsődleges és meghatározó. A szülők példája, egyéni felfogása, viselkedése válik a gyermek számára követendő magatartásformává. Ebben a korban nagyon erős az érzelmi kötődés szüleikhez, közvetlen környezetéhez. Nagyon fontos, hogy a gyermeket az óvodában is az otthon érzelmi biztonsága vegye körül. A megfelelő módon kialakított szokások és viselkedési formák megkönnyítik az óvodai közösségbe való beilleszkedést, kiemelt szerepet kap a családok nevelési szokásainak megismerése, közelítése az óvodai nevelési szokásokhoz.

A szülők együttműködő segítsége elengedhetetlen a kisgyermek közösségi életre való előkészítésében. Óvodába lépés előtt meglátogatjuk otthonukban a gyermekeket, megismerkedünk családi környezetükkel.

Megbeszéljük étkezési, alvási és egyéb szokásaikat, kapcsolataikat, kötődésüket a felnőttekhez, a család tagjaihoz. Ennek ismeretében tudjuk egyéni igényeiket kielégíteni, biztonságérzetüket erősíteni.

Felhívjuk a figyelmet az anyás beszoktatás lehetőségére. A nyár folyamán megismerkedhetnek az óvodával, az óvoda dolgozóival, bekapcsolódhatnak az udvari játékba. A beszoktatás első napjaiban mindkét óvodapedagógus és dadus néni fogadja a gyermekeket. A gyermek szempontjából modell értékű a felnőttek viselkedése. Fontos, hogy szoros érzelmi kapcsolat alakuljon ki a beszoktatás első pillanatától az óvodás kor végéig. Eredményül a szocializáció a lehető legmagasabb szinten valósuljon meg.

Otthonos, derűs környezet kialakításával, nagy szeretettel és gondoskodással igyekszünk pozitív érzelmi kapcsolatot kialakítani a kicsikkel. Az otthonról hozott kedves tárgy is érzelmi biztonságot nyújt, segíti a szülőtől való elválást. Bábok segítségével is oldjuk szorongásaikat, fejlesztjük érzelmi életüket. Ápoljuk a testvéri kapcsolatokat, a bölcsődében kialakult összetartozást. Ezek a pozitív kötődések is erősítik a beilleszkedést, a társas kapcsolatok alakulását.

A gyermek szocializációja, önállósulása felgyorsul, ha gondoskodó, védelmező szeretetet kap a környezetében élő felnőttektől.

Kialakulnak erkölcsi tulajdonságai s a társas viselkedés alapvető mintái: az együttélés, egymáshoz való alkalmazkodás, őszinteség, együttérzés, identitás tudat a másság elfogadása, a gyengébbek óvása, védelme, segítése. Kiegyensúlyozott, érzelmekben gazdag környezetben a gyermek-óvónő, gyermek- dajka, gyermek-gyermek kapcsolatát pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemzi. **A legnagyobb nevelő eszköz a példamutatás.** A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedésmódja.

Fontos feladatunk, hogy kialakítsuk a gyermekekben az együttes tevékenységigényét, s egyéni sajátosságaiknak megfelelően neveljük őket a közösség értékes tagjaivá. Támogatjuk önálló törekvéseiket, egyéniségük kibontakozását. Lehetőséget adunk vágyaik teljesítésére és egyben sok dicsérettel, a helyes cselekedetek pozitív megerősítésével neveljük önuralomra, az indulatok megfékezésére. Az óvodai élet szervezésével elősegítjük a szokás és normarendszer megalapozását.

2025/ 2026 évtől bekapcsolódtunk a Boldogságóra integrált programba. E program a pozitív pszichológia kutatási eredményeire épített élménypedagógiai módszertan. A program mind a pedagógusok, mind a gyermekek lelki jóllétével foglalkozik, és a szülők bevonására is lehetőséget nyújthat. Jó kiegészítője az óvodai munkának, hiszen segítségével lehetőség nyílik arra, hogy a hagyományos tudásmegosztást és az életben szükséges személyes és szociális kompetenciák fejlesztését összhangba hozzuk. A hozzá való játékos eszközöket és módszereket havi rendszerességgel beépítjük a nevelési területeink közé.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekeket szelíd következetességgel és toleranciával tesszük óvodásunkká. Sikernek számít számunkra, ha már a csoporttársak is elfogadással és megértéssel fordulnak az ilyen problémákkal küzdő gyermekek felé.

Mivel a gyermekek eltérő környezeti kultúrával rendelkező családokból érkeznek, **nagy figyelemmel, gondoskodással segítjük a szociokulturálisan hátrányos**, halmozottan hátrányos helyzetű, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, valamint a kiemelt képességű **gyermekek testi-lelki fejlődését.**

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

Fontos feladatunk a szülők iránti tisztelet, figyelmesség kialakítása, elmélyítése. Igyekszünk tudatosítani a gyermekekben, hogy a szeretet nem az ajándékok sokaságától, nagyságától függ.

A szorongást okozó nehézségek leküzdését magas fokú empátiával, megnyugtató magyarázattal, szeretettel, tapintatos közelítéssel segítjük. Érdeklődő kérdésekkel, elismerő, lelkesítő megjegyzésekkel, metakommunikációs jelzésekkel buzdítjuk, bátorítjuk a gyermekeket. Ha kisgyermekkorban biztosított a lelki kiegyensúlyozottság, érzelmi gazdagság, akkor az a legjobb alapot biztosítja ahhoz, hogy beilleszkedjenek az iskolai közösségbe, aktívan bekapcsolódjanak az együttes tevékenységbe és könnyebben alkalmazkodjanak a társadalmi együttélés szabályaihoz.

A gyermekek között kialakuló szoros érzelmi kapcsolat pozitív módon befolyásolja a közérzetüket, szociális érzékenységüket. Az óvodában kialakulnak a társas kapcsolatok különböző formái, melyek a tevékenységek során változnak. Baráti kapcsolatok szövődnek, melyek erősítik, színesítik a közösségi érzést, formálják a közösségi életet. Miközben támogatjuk a baráti kapcsolatok létrejöttét, ügyelünk arra, hogy a barátok benne éljenek a közösségben és ne közösítsenek ki senkit.

Nagy jelentőségű a gyermekek személyiségének alakulásában mások utánzása, a másokkal való azonosulás, a beleélés, az együttérzés képessége.

Mindennapi tevékenységük során megtanulják átélni mások helyzetét és olyan feladatokat is elvégeznek, megoldanak, ami nem önmagukkal kapcsolatos. Megtanulják, hogy viselkedésüktől, ügyességüktől függ az egyén vagy a csoport győzelme.

Az óvodai közösség alakításában nagy szerepe van a távlatoknak is, a közösen szervezett programoknak. Kirándulások szervezésével is erősítjük az összetartozás élményét. A közös élmények mély nyomot hagynak a gyermekekben. **Az óvodában kialakított hagyományok jelentősen szolgálják a közösséggé formálódást és a tartalmas közösségi életet, az értékorientált közösségi nevelést.**

A születésnapok közös megünneplésével is tápláljuk a közösségi érzést. Ez lehetőséget ad az udvariasság, a kulturált magatartás, egymás iránti figyelem tanulására, az illemszabályok, szokások kialakítására. Közös pozitív élményekkel gazdagítjuk, bővítjük kötődésüket környezetükhöz, az óvodához. Érezzék a gyermekek, hogy közösségben élni öröm.

Az együttes életben minden érzelem felfokozódik. Ahogy távol a gyermekek számára a világ, úgy gazdagodik érzelmi életük. Az egykori élmények az emlékezésük során

felelevenednek és megszépítik, hangulatossá teszik jelenünket. Kialakítjuk a tiszta, harmonikus környezet igényét, fejlesztjük esztétikai ízlésük kialakulását. Az esztétikai élmény aktivizálja az egész értelmi képesség fejlődését, a valóság szépségeinek felismerését, a szép iránti fogékonyságot. A gyermek tiszta, rendezett környezete nagy hatással van a magatartás esztétikájára.

Megtanulják értékelni, majd óvni, védeni, gondozni az őket körülvevő környezetet, tudnak gyönyörködni, rácsodálkozni a természet szépségeire.

Ha megszeretik környezetüket és tudnak vele harmóniában élni, erősebb lesz kötődésük gyökereikhez. (család, szülőföld, haza) Óvodánk a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a **nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet**, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- érzelmileg kötődnek óvodájukhoz, társaikhoz, a felnőttekhez
- önállóan tevékenykednek, együttműködnek társaikkal
- képesek a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermekkel egyaránt
- képesek alkalmazkodni meghatározott helyzetekhez, szabályokhoz
- a konfliktusokat önállóan megoldják, elfogadják egymás véleményét
- a szokásokat, szabályokat elsajátítják, a korlátokat tudomásul veszik
- türelmesen meghallgatják társaikat, a felnőtteket; megértik a metakommunikációs jelzéseket
- érzelmeiket érthető formában, életkoruknak megfelelően fejezik ki
- a vállalt feladatot elvégzik, az akadályokat képesek legyőzni
- egészséges én-képük, önbizalmuk – felelősségtudatuk kialakul
- tisztelettel viselkednek a felnőttekkel
- igényükké válik az udvarias, kulturált magatartás
- tudomásul veszik az illemszabályokat, figyelnek egymásra
- erkölcsi, érzelmi tulajdonságai kialakulnak (együttérzés, egymás elfogadása, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség, önfegyelem)
- értékelik és megbecsülik a környezet szépségeit
- eléri az iskolakezdéshez szükséges érzelmi (lelki és szociális) érettséget
- örülnek a közösen elért sikereknek
- képesek kívánságaikat, törekvéseiket módosítani, vagy elhalasztani, ha erre szükség van

3. Anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés

Célunk: az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés kommunikáció különböző formáinak alakítása, beszédkedv felkeltése, tiszta érthető beszéd kialakulása óvodáskor végére

Feladatunk:

- a magyar nyelvhasználat példaértékű átadása
- nyelvi fejlesztő játékok használata
- beszédhibás gyerekek egyéni fejlesztése
- egész napi tevékenységek folyamán tudatos anyanyelvi használat és fejlesztés (szókincs bővítése, metakommunikációs helyzetek teremtése)
- a gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, célirányos bővítése
- játékos cselekedtetés során kommunikációs helyzetben az ok-okozati összefüggések felismertetése
- a nyelvi kifejezőkészség, hanghordozás, a gesztikuláció és a belső érzelemvilág közötti összhang megteremtése
- a szociokulturális háttér figyelembevételére épülő differenciált készség – képességfejlesztés
- együttműködés a logopédussal és a családdal a megelőzés és a korrekció területén

Az anyanyelvi – kommunikációs nevelés jelen van az értelmi nevelés legapróbb mozzanataiban is, teljesen átfogja azt. Környezetük megismerése során bővül szókincsük, árnyaltabbá válik beszédük, a szerzett tapasztalatok tartalommal töltik meg számukra a szavakat. Ezért kiemelt figyelmet fordítunk a gyermekek kérdéseire, érdeklődésére, igyekszünk minden területen kielégíteni azt. A napi beszélgetés során a helytelenül használt vagy a szöveggörnyezetbe nem illő kifejezéseket a gyermek számára észrevétlenül, helyes mintaadással korrigáljuk.

A gyermekirodalomnak kiemelkedő szerepe van a gyermekek anyanyelvi nevelésében. A népi mondóka és vers, a mese a leghatásosabb eszközei a beszédkészség kibontakoztatásának, a kifejezőkészség fejlesztésének, a szókincs gyarapodásának. A mesék, versek nyelvezete, annak kifejezései beépülnek a gyermek szókincsébe, észrevétlenül gazdagítják kifejezőkészségét, nyelvtanilag helyes beszédét. Az irodalmi alkotásokból tanulnak meg új szavakat, számukra ismeretlen kifejezéseket.

A mesék, versek mondogatásával biztosítjuk a tiszta hangképzés, a helyes artikuláció, a magyar nyelv hangsúlyviszonyainak, a különböző beszéd, és előadás-technikai eszközöknek gyakorlását. Ebben segítségünkre vannak az anyanyelvi játékok is, melyek segítségével indirekt módon javíthatjuk kisebb, renyheségből fakadó beszédhibáikat, valamint kifejezésbeli igényességüket. Ilyenek a hangutánzó, ajak-, nyelv-, és hangerő gyakorlatok, szinonima-kereső játékok, tárgyi eszközök, társasjátékok.

Természetesen adódó beszélgetéseink a gyermekekkel átszövik az óvodai élet minden területét, odaadó figyelmünk pedig felkeltheti a gyermekek beszédkedvét és igényét a válaszok meghallgatására. A gyermek ennek során fokozatosan megtanulja, hogy csak akkor tud társaival és a felnőttekkel kommunikálni, ha megvárja, amíg az befejezi a beszédet, és közben megismerte beszélgetőtársa gondolatait. A szóbeli közlést metakommunikatív jelzésekkel is kísérjük. (Tekintet, fintor, gesztus.). Fontos feladatunk, hogy ezekre az érzelmi kísérőjelekre is felhívjuk a gyermekek figyelmét, s ezzel közelebb hozzuk őket egymás megértéséhez. Eközben kialakul az egymásra figyelés, az egymáshoz való alkalmazkodás, a beszédfigyelem.

Az értelmi nevelés tevékenységeken keresztül az óvodai nevelési módszerek segítségével elsődlegesen a gyermekek szabad játéka által valósul meg.

Óvodás korban a gondolkodás még nem különálló pszichikus tevékenység, csak a többi megismerési folyamattal összefonódva nyilvánul meg.

Az óvodás gyermekek gondolkodása minőségi változáson megy át: a cselekvő szemléletes gondolkodásból a szemléletes képszerű gondolkodásba, érzékelésük, észlelésük is differenciálódik.

Célunk: differenciált feladatadással minden gyermeket eljuttatni a saját értelmi képességeinek, kompetenciáinak a legmagasabb szintjére

Feladatunk:

- az óvodás gyermekek értelmi képességeinek fejlesztése, az iskolai beilleszkedéshez szükséges értelmi érettség kialakítása
- eljuttatni a gyermekeket a cselekvő – szemléletes gondolkodástól a fogalmi gondolkodásig
- felkelteni érdeklődésüket a környező világ iránt (motiválttá tenni)
- sikerélményhez juttatás
- inger gazdag környezetet biztosítani a gyermekek számára
- a percepció zavarral rendelkező gyermekeknek speciális játékok adása
- a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben, élethelyzetekben való gyakorlása

Kiemelten fontos feladatunknak tekintjük a személyiségfejlesztéshez és az ismeretszerzéshez szükséges alapvető kompetenciák fejlesztését.

Előtérbe helyezzük a tevékenységközpontú pedagógiai módszereket, a kooperatív tanulási technikákat. Segítjük a személyiségfejlődés szempontjából zökkenő mentes óvoda – iskola átmenet megvalósulását.

A gyermekeknek változatos tevékenységeket biztosítunk, melynek során tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő társadalmi és természeti környezetről. Fontos, hogy mindez élményt nyújtson számukra, átéljék a felfedezés örömét. Tegyük magukévá, hogy a természetben minden érték, amit védeni, óvni kell. Közös élmények, kirándulások, séták alkalmával igyekszünk érzelm gazdag kapcsolatot kialakítani a gyermekek és a természet között. Csodálkozzanak rá, vegyék észre a természet szépségeit, figyeljenek fel a természetet

károsító tényezőkre és – lehetőségeikhez mérten – velünk együtt legyenek aktívak ezek kiküszöbölésében.

A cselekvés és a gondolkodás együttes fejlődése elengedhetetlen a szenzoros, motoros, verbális és szociális tanuláshoz. A tapasztalatszerzés során fontos feladatunk a kíváncsiság felkeltése és kielégítése, lehetőségek biztosítása a gondolkodás és az alkotás örömének átélésére. Az óvodáskorú gyermek tanulásában az észrevétlen, azaz spontán tanulás során meghatározó szerep jut a modellkövetésnek, utánzásnak, ezért a pedagógus felelőssége óriási

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- korának megfelelően kialakult a pontos érzékelés, észlelés, képesek vizuális, auditív differenciálásra
- a feladatok megoldására már önállóan, de társaival együttműködve is képes
- a belső motivációs képessége kialakul
- gondolkodási képessége a szemléletes gondolkodástól lassan a fogalmi gondolkodás felé halad
- kiismeri magát az ok – okozati viszonyok sorrendjében
- kialakul beszédfigyelme
- a közölt információt megérti
- adottságaihoz mérten tisztán ejtenek minden hangot
- mondandóját metakommunikációs elemekkel kíséri
- udvariassági kifejezéseket használ
- mondatalkotása során elkülönülnek a mondatípusok
- összefüggő beszéde során egyre gyakoribbak a kijelentő és tényközlő mondatok
- gondolatait folyamatosan, megfelelő kifejezések segítségével tudja összefoglalni
- helyesen használja a névutókat, névmásokat, igeidőket és az igemódokat
- társas viszonyaiban a megfelelő beszédfordulatokat, megszólításokat, kifejezési formákat használja
- társaira odafigyel, végig hallgatják egymást
- fejlődésében a szituatív beszédet óvodáskor végére felváltja a kontextusos beszéd
- bátran és szívesen kommunikál társaikkal és a felnőttekkel

PROGRAMUNK SZERVEZETI IDŐKERETEI

Az óvoda teljes nyitvatartási ideje alatt a gyermekekkel történő foglalkozások mindegyikét óvodapedagógus irányítja. Az óvodai élet szervezésében fontosak a **tevékenységek**, azok közötti harmonikus arány kialakítása, szem előtt tartva az életkori sajátosságokat, igényeket és a játék kitüntetett szerepét.

Mindemellett a **gondozásnak** is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi a kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal.

Folyamatos, rugalmas - témakörökön belüli - **heti renddel** és **napirenddel** biztosítjuk a biológiai és pszichológiai feltételeket a gyermekek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez. Az állandóan ismétlődő és visszatérő párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek érzelmi biztonságot nyújtanak számukra.

Óvodapedagógusaink a csoport összetételét és a gyermekek igényeit szükségleteit, képességeit figyelembe véve alakítják a heti rendet, napirendet, alkalmazkodva a helyi szokásokhoz, igényekhez.

Időkeretek	Tevékenységek	
	Ősz-Tél-Tavaszi	Nyár
7-9 8-9	Folyamatos beérkezés, gondozási teendők, szabad játék Folyamatos reggeli, fogmosás	Folyamatos beérkezés, gondozási teendők, szabad játék Folyamatos reggeli, fogmosás
9-10	Differenciált fejlesztés, tevékenységek kezdeményezése, szakszolgálati fejlesztések, játék	Kinti szabad játék, mozgás, gondozás, gyümölcsevés
10-10.45	Közös tevékenységek, játék-mozgás, gyümölcsevés, gondozás	
10.45- 11.45	Kinti szabad játék, vagy külső foglalkozás	
11.45 – 12	Gondozás, naposi tevékenységek	Gondozás
12 -12.30	Ebédeltetés, fogmosás, csendes pihenőre készülődés	Ebédeltetés, fogmosás, csendes pihenőre készülődés
12.30 – 14.45	Csendes pihenő	Csendes pihenő
14.45 – 15.15	Folyamatos ébredés, gondozás, uzsonnáztatás	Folyamatos ébredés, gondozás, uzsonnáztatás
15.15.- 17	Folyamatos játék, külső foglalkozások, folyamatos hazamenetel	Folyamatos játék, folyamatos hazamenetel

III. ÓVODAI ÉLETÜNK TEVÉKENYSÉGFORMÁI

1. J á t é k

A játék életszükséglet; óvodás korban a gyermekek legfontosabb, legfejlesztőbb tevékenysége, fejlődésük alapja – az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék – szabad, képzettársításokat követő szabad játékfolyamat a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. **A játék örömforrás, játék közben a gyermek derűs, felszabadult, a játékot a feszültség csökkenése kíséri és áthatja a gyermek minden tevékenységét. A játék a valóságot tükrözi, a gyermek tapasztalatait, élményeit játssza el sajátos formában.**

Célunk:

- komplex személyiségfejlesztés
- a játék elsődlegességének biztosítása
- a gyermeki képzelet, fantázia gazdagítása
- a társas kapcsolatok alakítása

Feladatunk:

- a gyermekek mindennapi játékörömének és mozgásigényének magas szintű kibontakoztatása
- megfelelő csoportlégkör, hely, idő, eszköz és élményszerzési lehetőség biztosítása a különböző játékformákhoz
- utánozható mintát adni a játéktevékenységre, a szabad játékfolyamatba bevonható társ maradni, segítővé, kezdeményezővé lenni, ha a játékfolyamat elakad
- a szabad játék előtérbe helyezése, kiemelt szerepének hangsúlyozása a napirendet, időbeosztást, tevékenységszervezést illetően
- a játéktevékenység tudatos felhasználása a nevelési célok elérése érdekében
- a játékon belüli önállóság, a társakkal való együttjátszás lehetőségének biztosítása

A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékban tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységé.

Ezért tartjuk fontosnak, hogy óvodásaink fantáziadúsan és sok-sok ötlettel, élménnyel, tapasztalattal gazdagabban játszanak, így felnőttként annál eredményesebben fognak gondolkodni és cselekedni.

A gyermekeket a felnőttek világa érdekli. A játék pedig lehetőséget ad az őket körülvevő környezettel való ismerkedésre. A játékban érdeklődésükre, benyomásaikra, tapasztalataikra, aktuális fejlődési szintjükre építünk. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd, amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ

marad, szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, ösztönző magatartásával segíti a játéktevékenységet.

Ezek hatására kiteljesedik játékuk, ebből határozzuk meg a fejlesztés feladatait, figyelembe véve az egyéni sajátosságokat. A kisgyermek első játszótársa a családban és az óvodában is a felnőtt, a szülő és az óvodapedagógus.

A játék folyamatában a tudatos jelenlétünk biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Fontos a nyugodt légkör megteremtése, ebben szerepet játszanak a megszokott körülmények, szabályok, szokások, az ott dolgozó felnőttek.

A játékválasztás függ a csoport fejlettségétől, a korcsoporttól, a játékos igényeitől, a szituációktól. Nem korlátozzuk a gyermekek önállóságát, kivéve a számukra megoldhatatlan konfliktushelyzetek esetében, illetve a helyes szokások kialakításánál. Az agressziót versenyszellemmé alakítjuk. Törekszünk arra, hogy a problémás helyzeteket önállóan és barátságosan tudják elrendezni.

Több éves tapasztalataink alapján valljuk, hogy a játék szabadságának és fejlesztő munkánknak együtt kell megvalósulnia. A játékban érdeklődésükre, benyomásaikra, tapasztalataikra, aktuális fejlődési szintjükre építünk. Ezek hatására teljesedik ki játékuk, ebből határozzuk meg a fejlesztés feladatait, figyelembe véve az egyéni sajátosságokat.

A játékban érvényesül önállóságvágyuk, fejlődik önismeretük, önértékelésük. Felfedezhetnek, alakíthatnak, újszerű megoldásokat gyakorolhatnak. **A játékban előforduló konfliktushelyzetek megoldása, hozzájárul a gyermekek problémamegoldó gondolkodásának fejlődéséhez is.** *(lsd.: egészséges életmódra nevelés)*

A játék a gyermekek értelmi képességeinek fejlődésére is hatással van: a játék útján történő ismerkedés a világgal, lehetővé teszi az érzékszervek pontosabb működését, növeli az észlelés, a megfigyelőképesség megbízhatóságát.

Azt tartjuk eredményesnek, ha a tudatos fejlesztés mellett jó hangulatot teremtve, gyermekekkel együtt élvezzük a játék fordulóit, az együttjátszás örömét, izgulunk egymásért.

Lehetőséget adunk mozgásigényük, cselekvési funkciójuk gyakorlására: ez szintén segíti aktuális fejlődésüket. A csoportszoba berendezésének mozgatásával nagyobb teret biztosítunk a gyermekek mozgásigényének. A sporteszközök a nap bármely szakában rendelkezésükre állnak: WESCO szivacs testek, labdák, body-roll. Folyamatos bővítésükkel tervezzük a gyermekek mozgásigényét kielégíteni.

Több olyan játékhelyzetet teremtünk – a már meglévők mellett, - melyben tükröződik programunk szellemisége. Erre jó alkalmat adnak az explorációs - kutató, feltáró játékok is. Modern világunkban újra értékessé váltak a természetes anyagok. A játékeszközök kiválasztásánál ezt figyelembe vesszük. Gyermekeinket arra ösztönözzük, hogy a természetben előforduló anyagokból (gallyak, termések, kavics, homok, csuhé, stb.) alkossanak játékokat, díszeket, eszközöket.

Játéktevékenységet bővítő témák:

- közös élményeken alapuló szimbolikus játékok, melyben kialakítjuk a megfelelő környezetkultúrát, magatartásformákat. pl.: kirándulás az erdőbe, tűzrakás a kijelölt helyen
- szimulációs játék: illik - nem illik pl.: szeméttelés
- igaz- hamis játék, barkochba játék: növények és állatok tulajdonságai
- kitalálunk együtt találós kérdéseket

Ezek már a játékba integrált tanulás színterei is.

A gyermekek a játék útján ismerkednek meg a világgal, tárgyakkal, azok tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel. E tevékenységek lehetőséget nyújtanak a készségek és képességek kibontakoztatásához, „**hiszen ebben a korban játszva tanul, tanulva játszik a gyermek. A két tevékenységet óvodában nem is lehet különválasztani, mert azonosak a gyökereik: kíváncsiság, cselekvési motiváltság, önállóságra törekvés,** (4)

Folyamatos napirenddel biztosítjuk a megfelelő időt az elmélyült, tartalmas játéokra.

Fejlesztő hatású, egyszerű, átalakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítőanyagokat, esztétikus játékeszközöket használunk.

A játékban alakulnak ki és fejlődnek a gyermekek közötti kommunikációs és kooperációs kapcsolatok. A közös játék olyan együttműködésre készíteti a gyermekeket, amilyenre a játékon kívül még nem képesek. Itt válnak számukra egyértelművé a társas viselkedés szokásai. Lehetőséget teremtünk a szabályok megértésére, a helyes magatartás gyakorlására, az erkölcsi normák elfogadására.

A kezdetleges egymás melletti cselekvésből valódi közös játék alakul ki. Minél kisebb egy gyermek, annál egyértelműbb számára, hogy az történjen, amit ő elgondol, amit ő szeretne. Később a fejlődés és fejlesztésünk eredményeként létrejön a valódi összhang az együttjátékos között: a szerepek kiosztása, a szerepvállalás, illetve az, hogy meghatározzák, miről szóljon a játék. Lesznek olyanok, akik kezdeményezőbbek és lesznek olyanok, akik elfogadóbbak ebben a szituációban. Fontos, hogy az alkalmazkodás személyiségre szabott legyen: jól érezzék magukat az elvállalt szerepben, tudjanak együtt játszani, tudjanak örülni egymás jelenlétének.

A gyermekek az óvodába lépéstől folyamatosan játszanak. Megismerik az eszközöket, megjegyzik helyüket és használatukat.

A mindennapi életben az egyes játékfajtákat nem tudjuk elkülöníteni, mert szervesen összetartoznak. A **gyakorló játék állandóan jelen lévő természetes játéktevékenység**, amelyen a cselekvő dominanciája érvényesül, újra és újra ismétli a begyakorolt mozdulatokat - a fejlettebbek nemcsak eljátsszák a cselekvést a szerepjátékokban, hanem érzéseiket, személyiségjegyeiket is átviszik a szerepbe, illetve kitalált személyeket jelenítenek meg (tündér, boszorka, szörny...stb.).

Minden irányú fejlesztési lehetőségünk leghatékosabban a **szimbolikus játékban** bontakozik ki. Fontos a megrekedt gyakorlójáték továbbfejlesztése. Az egyre sokrétűbb technikai eszközök hatására változnak a gyermekjátékok témái, tartalmi. Nyitottak vagyunk a gyermekek újszerű játékötleteire, ugyanakkor, ha szükséges, ezt ellensúlyozzuk (számítógép, elektronikus játékok túlzott használata).

A **konstruálás** során a gyermekeknek módjuk van alakítani, átépíteni, mindig újat és újat alkotni, de ez nemcsak önmagában való dolog. A szerkesztő tevékenységgel is először a felnőttet utánozzák a gyermekek - gyakorolják a műveleteket, technikákat - később alkotásaikat felhasználják más tevékenységben. Közben megtapasztalják a rész-egész viszonyait, az anyagok tulajdonságait, a formák fontosságát, fejlődik kézügyességük. A fejlettebbek játéktevékenységüket napokon keresztül folytatják pl.: nem rakják el a várat a szőnyegről, szerkesztett játékaikat nem szedik szét a nap végén. A konstrukciós játék során a gyerekek eszközkezelése egyre biztosabb lesz, ennek feltétele, hogy alkalmas helyen, jól kezelhető és használható játékeszközöket biztosítsunk a gyerekek számára.

Az **irodalmi jellegű** játékoknál, bábozásnál, dramatizálásnál, mesekönyvek nézegetésénél minden csoportban mesesarok áll rendelkezésre, ahol meghitt és nyugodt a hangulat, ahol lehetőség van a csendes elmélyülésre.

A szerepjátékok segítik leginkább a társas kapcsolatok fejlődését. Az óvodások 4-5 éves korban képesek környezetük jelenségeit játékukban újra alkotni, testi, értelmi és érzelmi képességeiknek megfelelően. 5-7 évesen pedig már képesek az önálló játéktervezésre, a szerepek kiválasztására (ebben az óvodapedagógus szükség esetén segítséget nyújthat vagy önmaga is vállalhat szerepet), az eszközök megválasztására, a szabályok betartására.

A dramatizálás, bábozás mozgásos élményt nyújt a cselekvőnek, s vizuálisan a szemlélőnek: a szerepek állandóan felcserélődnek. Amikor az arc, a személyiség rejtve marad és csak a báb látható, oldódik a feszültség és csökken a szorongás. A bábozás, mesedramatizálás – mely egyaránt kezdeményezhető óvodapedagógus és gyermek által is - során a gyerekek viselkedési mintákat is elsajátítanak. A bábozás és a dramatizálás kellékei a gyerekek számára hozzáférhetőek, lehetőség szerint állandó helyük van a csoportszobában.

A **szabályjátékok** és versenyjátékok olyan játékok, ahol a szabályok rögzítettek, ezek betartását megköveteli a gyerekektől és meghatározott eredmény elérésére ösztönöz. Erősítik az együttműködési képességet, fejlesztik a kudarcűrő képességet, alkalmazkodást a társakhoz, szabályokhoz (hiszen azt is el kell viselni, ha nem ő győz - persze ez csak játék). A dominánsan értelmi képességeket fejlesztő játékok jó eszközei a környezetkultúra fejlesztésének. A közösen készített eszközöket felhasználjuk a játékban. Ezek lehetnek: évszakokhoz, növényekhez, állatokhoz kapcsolódó kártyák, társasjátékok, dominó, memória és puzzle játékok stb., melyek életkornak és fejlettségnek megfelelően minden csoportban rendelkezésre állnak, a napirendbe szabadon beilleszthetőek, s a gyerekek maguk is alkothatnak játékokat, szabályokat.

Játszókertünkben helyet, időt és egyre korszerűbb, balesetmentes könnyen kezelhető eszközöket biztosítunk a különféle mozgásokhoz, mozgásos játékokhoz, a szabadban történő játékokhoz is. Kiemelt figyelmet fordítunk a mozgásfejlesztő játékokra is.

A játékban minden lehetséges: a sok ötlet és a fordulatokban gazdag cselekvés fejleszti a kreativitást. Ezért is oly közkedvelt neveltjeink körében a barkácsolás és a sok-sok szimbolikus kiegészítő használata.

"Az a jó játék, amelyik mindenből mindenné át tud változni, legalábbis a gyermek fantáziájában." Vekerdy Tamás (5)

Alakító tevékenységüket, mozgásterüket – megfelelő szabályrendszer mellett – nem korlátozzuk, kivéve a balesetveszély megelőzésekor. A játék közben fejlődés, fejlesztés történik, általa pedig képet kapunk a gyermekek ismereteiről, tapasztalatairól, érzelmeiről, értelmi, beszédbeli és szociális fejlődéséről. Figyelembe véve az aktuális élményeket komplexitásra törekszünk.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- megértik és elfogadják játszótársaik elgondolásait, alkalmazkodnak a játék szabályaihoz akár adottak, akár ők találják ki
- játékukban dominánsan jelentkezik a szimbolikus és a szerepjáték
- korukhoz mértén, megfelelően tudnak kommunikálni egymással
- elgondolásaikat érthetően, logikusan közlik társaikkal, problémahelyzeteket önállóan, békésen, kis segítséggel megoldják
- önállóan kezdeményezik és tervezik meg játékukat és viszonylag hosszú ideig, sok ötlettel, tartalmasan játszanak. (Egyes játéktémák bővülnek, kiegészülhetnek különböző manuális tevékenységekkel pl: barkácsolás, konstruálás... stb.)
- akkor is képesek együttműködni, ha nem ők győznek
- játékeszközöket megbecsülik, vigyáznak rájuk

2. Verselés, mesélés

Az óvodás korú gyermekirodalmi érdeklődésének szakaszai a mesék, versek szeretete, befogadása, feldolgozása fejlődés – pszichológiai, ill. életkori sajátosságain, adottságain alapul. Ezek ismeretében (érés és fejlődés) választjuk ki az irodalmi kezdeményezések anyagát, mely során figyelembe vesszük, hogy egységes, értékes műveltségi anyagot kell közvetítenünk, melynek alapja a magyar népköltészet, a népi, dajkai hagyományok.

Célunk: az óvodás korú gyermekirodalom szeretetének műveltségének megalapozása, esztétikai fogékonyságuk fejlesztése, érzéki – érzelmi élménynyújtás

Feladatunk:

- a gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének elősegítése pozitív személyiségjegyek megalapozása az irodalom eszközeivel
- igényes az adott korcsoportnak megfelelő irodalmi anyag összeállítása
- a gyermekek nyelvi kifejezőképességének fejlesztése az irodalmi alkotások által
- a magyar népmese és mondavilág megismertetése

Biztonságérzet és szeretetkapcsolat nélkül a gyermek nem nevelhető. A gyermek és az óvónő kapcsolata a játék és a mesélés közben mélyülhet el a legjobban, a képzelet szárnyalása és az érzelmek sokaságának összekapcsolódása során. A mesehallgatás elengedett intim állapotban eleven belső képvilágot elevenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élmény feldolgozás egyik legfontosabb formája. Ennek érdekében a nap egész folyamán biztosítjuk a helyet és az eszközt a mesekönyvek nézegetésére, bábozásra, dramatizálásra, mely során a gyermekek szabadon felidéznek, újrajátsszák irodalmi élményeiket. A gyermekek saját vers, vagy mese alkotása annak mozgással vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

Fontosnak tartjuk, hogy az óvodában a gyermekek ne csak az előre megtervezett kezdeményezés alkalmával jussanak irodalmi élményhez. Ezért a nap folyamán, a játékidő alatt a gyermek kérésére az óvónők bármikor mesélnek, verselnek, báboznak. A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. A sok élmény hatására a gyermek fokozatosan megtanulja, hogyan értse meg önmagát, közben fejlődik az a képessége, hogy másokat is megértsen és közelebb kerüljön a kommunikáció mindenki számára elfogadott formáihoz.

A kiválasztás során első helyre tesszük a magyar népköltészet remekait, mivel az identitástudat első talpköve a nyelv, megalapozója a magyar néphagyomány, népi kultúra, mely értékrendszerünket táplálja. A népmese áll legközelebb az óvodás korú gyermekhez, mivel a gyermeki és a mesei motívumok megegyezők. Emellett megjelennek a magyar és más népek klasszikus – és kortárs irodalmi alkotók műveinek, történeteinek feldolgozásai. A gyermek fantáziájában életre kelnek a mesealakok, bár tudatában jelen van a valóság is. A felnőtt segítségével lassan kialakul a kettős tudat, mely vonzó örömforrás, feszültségghordozó, feszültségteremtő és feszültségelvezető, s a gyermek játékát is végigkíséri.

A népmesék és mondák mondanivalójából, a szereplők viselkedéséből, jellemvonásaiból tanulja meg a gyermek a becsületesség, igazság, őszinteség erkölcsi fogalmának lényegét és ezekből ismeri meg a kapzsiság, a hazudozás, a butaság negatív erkölcsi kategóriáit.

Nemcsak a meséknek, a verseknek is nagy az érzelemformáló ereje. A gyermekversek közül minden témában találunk rövid, dallamos, könnyen érthető verseket, népi hagyományokat felelevenítő mondókákat, rigmusokat melyek szorosan kapcsolódnak az adott témához. Érthető, kifejező, élményszerű előadásunkkal teremtjük meg az érzelmi és esztétikai átélés lehetőségeit. Az irodalmi nevelés anyagának kiválasztásakor mindig figyelembe vesszük a gyermeki motiváltságot és aktivitást is.

A **bábozás** az a tevékenység, mely során a látvány erős ingerhatása a szétszórt figyelmező gyermeket is koncentrációra készíteti. A kiválasztás során nemcsak az örömszerzés lehetőségét állítjuk a középpontba, hanem nevelési céljainkat és az esetleges nevelési konfliktusokat is. A gyermek azért kötődik a bábhoz, mert az kicsi mint Ő, és mozgását, beszédét saját maga irányíthatja. Kiscsoportban a beilleszkedés ideje alatt bábozással könnyen kiválthatjuk a pozitív érzelmek felébresztését és a velük járó megnyugvást. Az erkölcsi nevelés folyamatában is segítségünkre van a bábozás. Mozgósítja az erkölcsi értékeket, közelebb hozza a gyermekekhez a pozitív és negatív erkölcsi tulajdonságokat, közben ítéletalkotásra kényszerít, és ezzel befolyást gyakorol magatartásukra. Gyógyító hatására is építünk.

A sérült gyermekek szívesen bújnak a báb "mögé", s közben kijátsszák magukból elfojtott vágyaikat, indulataikat.

Hogy a bábozás mindezt a hatását kifejthesse, biztosítjuk a bábozás tárgyi feltételeit. A gyermek számára könnyen elérhető helyen tartjuk a csoport fejlettségi szintjének megfelelő bábozókat (ujjbáb, síkbáb, fakanálbáb, kesztyűbáb, stb.) és a paravánt. Saját bábozásunkkal és élményszerű előadással színházi élményhez juttatjuk a gyerekeket és ezzel önálló bábozásra ösztönözzük őket.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- szívesen hallgatnak és mondogatnak verseket, meséket, mondókákat, igényük van a felnőtt mesemondására, verselgetésére
- kettős tudata megfelelően működik
- mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik megszilárdulnak
- figyelmesen, csendben végig hallgatják a mesét
- számára a mesemotívumok megjelennek a dramatizálás, bábozás, játék során is
- önállóan, szívesen nézegetnek mesekönyvet és a képek alapján történeteket találnak ki, mesélnek el
- kezdik felfogni a versekben szereplő költői képeket, a vers témáját, a hangulatokat átérzik
- képesek meséket kitalálni, folytatni, a folytatásos mese szálait felidézni

3.Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„Zenében is pótolhatatlan az óvó munkája. az óvodában történik az első alapvetés, amit itt tanul sohasem tudja elfelejteni.”

Kodály Zoltán (6)

Az óvodai ének - zenei neveléshez Kodály Zoltán zenepedagógiájára épülve Forrai Katalin ad útmutatást.

Célunk: a zene iránti érdeklődés felkeltése, a zenei ízlés formálása

Feladatunk:

- zenei képességek fejlesztése
- korcsoportnak és a csoport fejlettségi szintjének megfelelő igényes zenei anyag összeállítása az évszak és az ünnepkör figyelembevételével
- a zenei tevékenységek és feladatok differenciált biztosítása
- a zenei befogadóképesség megalapozása
- zenei élmények biztosítása, melyek segítik a zenei anyanyelv megalapozását

A zenei nevelés a művészeti nevelés keretei közé tartozik, formálja, fejleszti a gyermekek zenei ízlését, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását, hat érzelmeire, közösségi érzésére.

Óvodába lépéskor az óvónő első nevelői feladata az új, szokatlan környezet megszerettetése a gyermekekkel. A mondókázás, énekelgetés segítséget nyújt ehhez, mivel a kisgyermeket érzelmein keresztül lehet a legkönnyebben megközelíteni. A dal, a zene érzéseket, hangulatokat tolmácsol.

Ezekből az első zenei élményekből alakul először a hintáztató, sétáltató játék, az egyszerű körjáték, majd az összetettebb feladatok.

A játékok közben lehetőségünk van megismerni a gyermekek zenei képességeit, felmérhetjük a kevésbé érdeklődőket és a gátlásos gyermekeket is.

A magyar zenei nyelvet elsősorban a magyar népi gyermekdalokon keresztül lehet elsajátítani. Az énekes-népi játékok a művészeti és esztétikai értékeik mellett segítik a szókincsbővítést. Betekintést adnak a régi vidéki létformába és kultúrkörbe.

A népi kultúra alkotásai a gyermekek érzelmeire hatnak, így épülve be ízlésvilágukba, megalapozva kulturális anyanyelvüket.

A néphagyomány énekes, mondókás játéakai kialakult szokásokra, megfigyelésekre épülnek:

- anya-gyermek kapcsolat
- évszakok váltakozása
- a természet felfedezése

Óvodákban a zenei nevelésben az emberi hang, az éneklés kap elsőbbséget, ehhez kapcsolódik a mozgás, amely a dalokat, mondókákat kíséri. Ezeknek a daloknak, mondókáknak éneklése, elmondása közelebb viszi a gyermekeket az őket körülvevő világhoz, jelenségekhez, hagyományokhoz.

Az ének - zenei nevelésnek fontos alkotórészei a művészi igényességű műdalok, melyek megismertetnek a népzeneire is jellemző hangközökkel pl.: m-r-d, ritmikai és szövegi szimmetriákkal, megzenésített versek fordulataival.

Ezek a dallamok is elősegítik a gyermekek hallásának, ízlésének a fejlődését, majd a későbbiekben a klasszikus zeneirodalom befogadását is. A zenei nevelésnek minél korábbi életkorban el kell kezdődnie.

„Mindenkinek az a zene fekszik legjobban, amelyhez gyermekkorában szokott. A korán fejlesztett jó ízlés nehezen rontható el később. Ezért ügyeljünk az első benyomásokra. Az egész életre kihatnak.”

Kodály Zoltán (7)

Az óvodába különböző zenei élményekkel, képességekkel, adottságokkal érkeznek a gyermekek. Fontos feladatunk ezeket a különbségeket áthidalni. Ezek figyelembevételével neveljük, fejlesztjük őket. A zenei nevelés alapja az énekes játék, melynek szabályai vannak. A gyermekek számára a közös éneklés és a mozgás örömet jelent, fejlődik személyiségük, közösségi érzésük, önfegyelmük.

A szabályos mozgás és ének fejleszti a hangképző szervek működését a hallást, a gyermekek ritmusérzékét, fokozatosan alakítjuk a mozgást és a szövegkiejtést is. A zenei nevelésnek fontos eszközei a ritmushangszerek a dob, a cintányér, a triangulum, a ritmusbot, a csattogó, a köcsögduda, a kereplő, melyek a ritmusérzék fejlesztésén kívül megismertetik a gyermekeket néhány népi hangszerrel is.

Az ének-zenei nevelés átszövi a gyermekek minden napját és tevékenységét. Énekelünk, dúdolgatunk, a gyermekek kérésére, kezdeményezésére, hangulat - keltésként, játék közben, bábozáskor, (ha a helyzet és az alkalom úgy kívánja) jó időben, a szabadban, kirándulás alkalmával, ahol lehetőségünk van közvetlenül rácsodálkozni a természet szépségére, sokszínűségére.

Közvetlenül megfigyeljük az évszakok váltakozását, a falevelek susogását, az eső kopogását, néhány állat hangját, ami a gyermekeket spontán éneklésre, mondókázásra készíti.

Az óvodás gyermekek zenei ízlését alakítjuk az igényesen kiválasztott zenei darabokkal is. Ezek éneklése, lejátszása alkalmas hangulatkeltésre, pozitív érzelmek kiváltására, vagy valamelyik foglalkozás befejezésére is.

A zenehallgatás történhet a nap bármely szakában és szervesen kapcsolódhat más nevelési területekhez is. Feltétele a nyugodt, derűs légkör, a gyermekek befogadó készsége, az óvónő élményszerű előadása.

A zenei nevelés hatására megalapozódik a zenei befogadás képessége, az ének és a zene szeretete. Formálja a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát, fejleszti hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, mozgáskultúráját.

Az óvodai ének-zenei nevelés tartalma:

- korcsoportnak megfelelő népi mondókák, ölbeli játékok
- népi dalos játékok (pentaton hangkészletű, 6 hang terjedelmű)
- énekes népszokások
- műdalok, zenehallgatási anyagok
- zenei készségfejlesztő elemek
- kortárs művészeti alkotások

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- ismernek 10 -15 mondókát, 20 – 25 népi gyermek játékdalt, néhány alkalmi dalt, műdalt
- megtanulnak egyéni adottságaiknak megfelelően önállóan és csoportosan tisztán énekelni
- szívesen és örömmel vesznek részt énekes játékokban
- érzékelik az egyenletes löktetést, majd a ritmust
- képesek a dallam és ritmusmotívumok visszaadására
- zenei hallásuk, ízlésük fejlődik
- mozgásuk a zene belső löktetésének hatására összerendezetté válik
- fegyelmezett, harmonikus mozgásuk kialakul
- megkülönböztetnek magas-mély, gyors-lassú, halk-hangos különbségeket
- esztétikai fogékonyságuk fejlődik
- ismernek egyszerű ritmushangszereket, azokat tudják használni
- képesek dallambújtatást végezni
- képesek egyszerű tánclépéseket végezni
- a környező világ megismerése, a környezet hangjainak megfigyelése során különböző tapasztalatokat szerezve megkülönböztetnek egymástól zörejeket, hangszerek hangját, a felnőttek és a társaik hangját

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Az óvodáskorú gyermekek ábrázoló tevékenysége a firkák korszakából átvezet a "tündéri realizmus" időszakába. A különböző anyagokkal, eszközökkel való ismerkedés, kísérletezés és a gyermek saját megfigyelései mellett jelen van az egymás, illetve a felnőtt utánzása. Fontos, hogy ez külső sémák nélkül történjen. Csak akkor adjunk mintát, ha a gyermek kéri, és akkor is többféle lehetőséget mutassunk meg.

Célunk: a gyermekek belső szubjektív képviláguk gazdagodjon, finommotorikájuk fejlődjön, alkotókedvük, kreativitásuk kibontakozzon, az esztétikai tartalmú élmények által alakuljon vizuális észlelésük, emlékezetük, képzeletük, vizuális gondolkodásuk

Feladatunk:

- az önkifejezés igényének elősegítése, fejlesztése
- a vizuális kifejezésmód kialakítása, fejlesztése
- minél több anyag és eszköz biztosítása
- újfajta technikák bevezetése
- esztétikai érzék fejlesztése
- igényesség kialakítása a saját alkotásukkal kapcsolatban
- önértékelésre, egymás munkájának megbecsülésére nevelés
- szociális hátrányok enyhítése az ábrázolás eszközeinek biztosításával

Alkalmat és időt hagyva az ötleteknek, próbálgatásoknak, gyakorlásnak, illetve a változatos technikák készségszintre történő eljuttatása - ez a két feltétele a kreativitás kialakulásának.

Az óvodások tevékenységét sok egyéni és közös élmény, tapasztalás előzheti meg: közeli állatkert, madárpark, múzeumlátogatása, séták a Balaton parton... stb. Fontos, hogy a gyermekeknek legyen lehetőségük az élmények hosszabb ideig történő feldolgozására.

Alkalom adódik a komplexitásra a természeti és a humán témaköröknél egyaránt. Az irodalom viszont ekkor ne legyen túlságosan vizualizált: a gyermek, az óvónő, a mese, vers és a nyelv varázsa érvényesüljön. Ilyenkor szárnyalhat a fantáziájuk.

Óvodánkban a napi tevékenység folyamán az "egy téma- egy technika" mellett megjelenik az "egy téma- több technika" vagy az "egy technika- szabad témaválasztás" lehetősége.

A mikrocsoportos foglalkoztatási formában, amikor egyszerre (5-8) kevés gyermek van jelen, alkalom kínálkozik az egyéni fejlesztésre, különböző technikák helyes elsajátítására, eszközök biztonságos kezelésére, a visszahúzódóbb, kezűgyességben fejletlenebb gyermekek bátorítására, a tehetségesek felfedezésére és továbbfejlesztésére. Ekkor a hangulat is meghittebb.

A gyermeki ábrázoló tevékenységben soha nem a produktum a fontos, hanem hogy legyen belső késztetésük, igényük arra, hogy valami "nyomot" hozzanak létre. Lényeges a jó témaválasztás, a sikerélmény, a sok-sok biztatás, buzdítás és a dicséret.

Mivel eltérő a fejlődés üteme, ezért önmagukhoz viszonyítva kell, hogy fejlődjenek a gyermekek és fejlődjön az íráshoz szükséges mozgáskoordinációjuk.

A különböző eszközök és technikák alkalmazásánál neveltjeink megtapasztalják az anyagok tulajdonságait, alakíthatóságát.

Technikák	Anyagok
Gömbölyítés, sodrás, formázás	Gyurma, só-liszt gyurma, agyag
Folthagyás, festés, színkeverés	Vízfesték, tempera, akril, gombfesték
Lenyomat készítés, nyomhagyás	Termések, tempera, nyomda
Karcolás	Viasz, zsírkréta, tempera
Gipszöntés	Gipsz, műanyag formák
Batikolás, textilfestés	Textilfesték, textil
Üvegfestés	Üvegfesték, díszüvegek
Varrás, fonás, szövés	Fonalak, pamutok, cérnák
Origami	Színes papírok
Decoupage	Decoupage ragasztó, szalvéták

Az agyagozás, mintázás, gömbölyítés, sodrás, lapítás gyakorlására is szolgál, ugyanakkor a kihúzás - tapasztás technikájának elsajátítását és a képlékenyebb formaalakítást is elősegíti.

Színvilágukat fejleszti, gazdagítja a színek összefolytatása mellett a színkeverés műveletének elsajátítása: ezáltal megnyilvánul számukra a színek, színárnyalatok sokfélesége.

A természetes anyagokat részesítjük előnyben. Felhasználásuknál figyelembe vesszük a természetvédelmi és környezetvédelmi szemléletmód kialakításának szabályait. Földről gyűjtünk termést, falevelet, virágszirmot és nem a száráról letépve. Nem pocsékoljuk a papírt, illetve újra feldolgozzuk (kasírozás).

A világunk szépségére irányuló közös esztétikai élmények pozitív érzelmi állapotot váltanak ki. Párosulnak a harmónia, a boldogság, a szeretet érzésével. Létrehozhatnak megfelelő természetvédelmi látásmódot és viselkedési szokások elsajátítását is eredményezhetik.

A kultúrára való fogékonyság kialakításánál lehetőség van művészeti alkotásokkal való ismerkedésre (képek, szobrok reprodukciói).

Vizuális élményt nyújthat még természeti tájakról készült fényképek, poszterek nézegetése, elhelyezésük a csoportban. Szempont, hogy nagy igényességgel válogassuk ki ezeket, véletlenül se legyenek giccsesek. Nagyobb gyermekeknél tervezhetjük az életkornak

megfelelő kiállítások megtekintését, és a gyermekrajz pályázatok tárlataira is ellátogathatunk: "Kortárs művészet".

A gyermekek ismerkedjenek meg a népművészet évszázadokon át letisztult jel- és formavilágával, egyszerű díszítő motívumaival, tiszta stílusával. Ezek örök értéket képviselnek, fejlesztik identitásukat.

Egy - egy ünnep kapcsán beépülhet az óvodai életbe a népi hagyományra épülő eszközök és technikák (pl. tojás írókázás - húsvétkor) megismertetése, használata. Lényegesnek tartjuk, hogy a gyerekek lehetőséget kapjanak arra, hogy megismerjék az általuk használt eszközök és anyagok tulajdonságait és alkalmazhatóságuk sokszínű lehetőségét. Rajzolhatnak, festhetnek, mintázhatnak, vághatnak, ragaszthatnak. Mindig olyan technikát alkalmazhatnak, amivel sikerélményhez jutnak. Mindez újabb tevékenységre ösztönzi őket. A gyerekeknek technikát tanítunk, mutatunk meg, és ők önállóan dolgoznak.

Az ábrázoló tevékenység egész nap jelen van az óvoda életében, az eszközök mindig hozzáférhető helyen találhatók, a gyermekek választhatnak közülük. Az óvodapedagógus együttműködik a gyerekekkel ezekben a tevékenységekben, kérésre segít a nehézséget okozó technikák elsajátításában.

Játékban adódó ötleteiket barkácsolás során realizálhatják. Erre ösztönözzük is őket, hiszen fejleszti a kézügyességet, a problémamegoldó gondolkodást. Még annak a gyermeknek is sikerélményt nyújt, aki rajzolásban, festésben bátortalanabb, "ügyetlenebb". A barkácsolt játék nemcsak azért fontos, mert beépül a különböző játéktevékenységbe és gazdagítja, tartalmasabbá teszi azt, hanem személyes jellegű, csak egy van belőle, ezért becses kincs. A gyermek számára lehet, hogy nagyobb az értéke, mint egy készen kapott játéknak. Ezért tartjuk fontosnak, (ha lehetőség van rá), hogy csak esztétikus, környezetbarát anyagokkal dolgozzanak.

Az ábrázolás beépülhet a szabadidős tevékenységbe, udvari játékba. Itt is nagy szerepük van a természetes anyagoknak: homok, kavics, sár, lehullott falevelek, termések. Készíthetnek kavicsból képeket, rajzolhatnak a homokba, sárból sárkunyhót, várat építhetnek, lehullott száraz gallyakból, elszáradt fűszálakból vályogépítési technikát tanulhassanak. Télen lehet hóból hó szobrocskákat, hó kunyhót, udvari fenyőfára kiöntött formákból jégdíszeket készíteni. Később, amikor melegszik az idő együtt figyelhetjük meg a jég olvadását. A lehetőségek szinte korlátlanok.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyerekeket olyan esztétikus környezet vegye körül, amely tartalmaz műalkotásokat és gyermekmunkákat.

A vizuálisan érzékelhető szépség és harmónia az esztétikai érzelmek megjelenésével olyan értékeket mutatnak meg, melyek elősegítik a természet és környezetvédelmi látásmód és viselkedéskultúra kialakulását. Így közvetíti számunkra mindez, hogy ezen értékek szorosan kapcsolódnak az emberhez; a természetet védeni, óvni kell, - felelősségteljesen, szeretettel kell élni benne.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- nagy biztonsággal használják az eszközöket, technikákat, anyagokat és azokat képesek önállóan megválasztani.
- helyes ceruzafogása kialakul, fejlődik az íráshoz szükséges mozgáskoordinációjuk
- szem - és kézmozgása összerendeződik, a tapintási észlelésük fejlett
- tér- forma- színvilága, alakító képessége koruknak és egyéniségüknek megfelelően fejlődik, kialakul a képi - plasztikai látásmódja
- megjelennek számukra az egyszerű térvizonyok: előtér-háttér, közelebb-távolabb, fent-lent
- emberábrázolásában kialakulnak a részletek: a végtagok kétdimenziósak, az arc és a ruházat jellemző jegyei, megjelenik a mozgás
- tevékenységében jelen van az élmény, emlékezet, fantázia és megfigyelés alapján történő képalakítás
- díszítő motívumokat készíthetnek, felhasználhatnak (ritmikusság-ritmizálás)
- igénylik a kiegészítő játékeszközök barkácsolását és a közös tevékenységet a társakkal
- esztétikai érzékenysége fejlett
- eszközeiket tisztán és rendben tartják
- a kiemelt figyelmet igénylő, tehetséges gyermekek önkifejezése megvalósul
- rajzolás, mintázás, kézimunka kedves, örömteli tevékenységgé válik
- rácsodálkoznak a szép látványára, tudnak gyönyörködni, esztétikai véleményt alkotni

5. Mozgás

Az óvodáskorú gyermekek számára létfontosságú a mozgás ugyanúgy, mint a játék. A mozgás és játék szinte szétválaszthatatlan, mert mindkettő alapvető tevékenységi formája a gyermekeknek. Miközben mozog, egyre bővülnek tapasztalatai, ismeretei önmagáról és környezetéről, felerősíti és kiegészíti az egészséges életmódra való nevelés hatását.

Célunk: a mozgásigény felkeltése, kielégítése, a különböző mozgások fejlesztése, testi-, és fizikai erőnlét növelése, fegyelmezett nagy- és kismozgások kialakítása, pozitív akarati tulajdonságok fejlesztése. A gyermekek egészséges körülmények közötti rendszeres tornáztatása, megmozgatása, minél többször a szabad levegőn.

Feladatunk:

- elegendő mozgástér, megfelelő eszközök és játékok biztosítása
- eltérő fejlettségekre, igényekre való figyelem

- testi képességek (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség), a fizikai erőnlét, a koordinációs készségek és a térérzékelés tudatos fejlesztése
- egyensúlyérzék fejlesztése
- nagy és finom mozgások célirányosabbá, precízebbé tétele
- a balesetek megelőzése biztonságos környezettel, feltételekkel
- a gyerekek rendszeres, aktív mozgáshoz szoktatása
- a hibás testtartás és mozgás javítása, koordinálása

A mozgásfejlesztés területei:

- A.) Szabad játék
- B.) Mindennapos mozgás
- C.) Szervezett mozgás
- D.) Differenciált mozgásfejlesztés

A.) Szabad játék

A szabad játékidő folyamán bármikor használhatják a gyermekek a kúszás- csúszás - mászás, egyensúlyérzék fejlesztő, és a szem-kéz, szem-lábkoordinációt fejlesztő játékeszközöket. Ha alkalmanként nagyobb a mozgásigényük, vagy az időjárás miatt bent rekedünk, igyekszünk mozgásukat változatosabb eszközökkel kielégíteni. Például: szivacszönyeget rakunk le, melyen szabadon bukfelezhet, ugrálhat, vagy labdákkal játszhat stb.

Szívesen kezdeményezünk a gyermekek által is ismert mozgásos játékokat: egyszerű fogócskát, labda- és versenyjátékokat, amelybe a gyermekek érdeklődésüktől függően kapcsolódhatnak be.

Lehetőségekhez mérten minél többször szabad levegőn mozognak óvodásaink. Az udvarrész tág teret nyújt a gyermekeknek egyéni mozgásigényük kielégítésére.

A kisebb, betonos részen lehet rollerezni, ugróiskolázni. A nagyobb, füves – fás - bokros részen, pedig többféle famászókán, libikókán, hintán, csúszdán mérhetik össze a gyermekek képességeiket, ügyességüket. Ugrókötél, labda, homokozó, várja a gyerekeket. A kinti spontán szabad játékok folyamán, mivel kicsi-nagy együtt van- egymást utánozva, együtt játszva fejlődik mozgásuk, pl.: a készségszinten használt mozgásokat kombinálja, rendszerezi, majd célirányúvá teszi. De nem csak a mozgásuk fejlődik, hanem önértékelésük és szocializációs képességük is.

Óvodán kívül is biztosítunk a gyermekek számára mozgáslehetőséget a séták, kirándulások alkalmával.

B.) Mindennapos mozgás

A mozgás két formáját alkalmazzuk: a naponta szervezett ún. **mindennapos mozgást** és a heti egy (kis-középső csoport) illetve a heti két (nagy csoport) **szervezett mozgás foglalkozást**.

A mindennapos mozgás megalapozza azt az igényt, hogy rendszeresen mozogni jó és szükséges. A foglalkozás kötetlen jellegű, időtartama általában 15-20 perc, ez korcsoportonként és az adott helyzettől függően változó. A gyermekeket fokozatosan terheljük. Testfelépítésük alapján föntről lefelé haladva mozgatjuk meg izomcsoportjaikat, figyelembe véve az egyenlő oldalú megterhelést.

A foglalkozások legértékesebb anyagainak különböző játékos gyakorlatokba ágyazzuk. Az egyszerűbb mozgásokat alkalomszerűen zenére is végezzük. A mindennapos mozgás keretein belül olyan játékos gyakorlatokat is tervezünk, melyek a gyógytestneveléshez kapcsolódnak. (lúdtalpas gyerekeknek lábtorna). Gyakori a gyermekek kérésére a zenére való mozgás utánpótlás formájában.

C.) Szervezett mozgás

Óvodai nevelésünk egyik legfontosabb területe a mozgásfejlesztés. A rendszeres mozgás kiemelkedő szerepet játszik az egészség megővésében, az egészséges életmódra nevelés folyamatában. A szervezett mozgás nemcsak a gyermekek természetes mozgását és a testi erejét fejleszti, hanem cselekvő - és feladatmegoldó képességüket, az ügyesség sokféle formáját, a gyorsaságot és az állóképességet. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segíti a térben és időben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, a döntést, az alkalmazkodás képességet, a társra figyelmet. Személyiségvonásaik, e nevelési területen belül erősödnek leginkább pl.: bátorság, fegyelmezettség, kitartás, egymás segítése, együttműködés.

Alapvető feladat, hogy a szervezett mozgás foglalkozások jó levegőjű, tiszta környezetben történjenek meg. A lehetőségekhez képest minél többször szabad levegőn. Az óvodai nevelés minden napján – az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve – minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk a mozgás-kielégítésre, fejlesztésre. **Mindenkit fejlettségi szintjének és képességének megfelelően pozitívan értékelünk.**

A foglalkozások anyaga korcsoportonként fokozatosan bővül.

Kiscsoportban a foglalkozások középpontjában mindig egy főgyakorlat és a hozzá választott játék áll. E köré kapcsolódnak a játékos jellegű gimnasztikai elemek, pl.: szereputánzó játékok - golyók, nyuszik, stb.-. A főgyakorlatok elsősorban támaszgyakorlatokból állnak, később követik az egyensúlygyakorlatok, függés, ugrás. Gyakran alkalmazunk kézi szereket pl.: kockák, karikák, babzsákok, szalagok, mert ezek az eszközök változatosságot jelentenek, s a gyermekeknek könnyebb elsajátítani segítségükkel egy-egy mozgást, mozdulatsort. Emellett elősegítik az ujjak és kezek finommotorikájának fejlődését is.

Alkalmanként a benti foglalkozások során meztől vannak a gyermekek, hogy különböző speciális, a lábboltozatot erősítő feladatokkal, játékokkal fejlesszük a gyermekek lábának statikáját. Jól alkalmazható a helyes testtartás eléréséhez és a természetes járás kialakításához.

A hároméves gyermekek szívesen végeznek különféle támaszgyakorlatokat pl.: csúszás, kúszás, mászás, bújás, ami a leghasznosabb számukra, mert szinte minden izomcsoportot erősít. Az esetleges hibákat csakis a helyesen végzett gyakorlat kiemelésével javítjuk. A foglalkozásokon a gyermekek megismerkednek a labdakezeléssel és az előkészítő ugrásgyakorlatokkal.

Középső csoportban a tevékenységek azonosak a kicsikével, a fejlődés a gyakorlatok nehézségi fokában és a végrehajtás minőségében van. A foglalkozások továbbra is játékos jellegűek. Gyakoribbak a szervezési feladatok (sorakozás, köralakítás). A játékok bővülnek új szabályjátékokkal. Több gimnasztikai alapformát használnak pl.: kar – törzs - lábgyakorlatok különböző testhelyzetekben. Fokozatosan ismerkednek a gurulóátfordulással. Ritkán, de alkalmazunk páros gyakorlatokat, mivel már összerendezettebb a mozgásuk. Biztosabbá válik labdafogásuk, ezért gyakrabban alkalmazunk labdával -, és más kézi szerrel végzett gyakorlatokat csoportos és egyéni versengésekkel vegyítve.

Nagycsoportban az előző évek gyakorlataira épül a foglalkozások anyaga, továbbfejlesztve a már korábban kialakult kezdeményezőkedvet, önállóságot, bátorságot. A csontrendszer növekedésével arányosan fejlesztjük az izomrendszerüket is.

Alkalmanként a gyerekek kérésére rugalmasan változtatjuk a játékokat, gyakorlatokat. Gyakoribbak a vezényszavak, a váltó- és futóversenyek, amik lehetőséget nyújtanak az egyéni sikerélmények szerzésére. Változatosságot jelent számukra a talicskázás, a hossztengetyi gurulás, a kézállás próbája, a függés, lengés érintőmagasságból, a távol - és magasugrás, a kislabda hajítás – célba dobással egybekötve, a labdavezetés. Mindezeket a gyakorlatokat, játékokat nemcsak a testnevelési foglalkozások idején végzik, játsszák a gyermekek, hanem a szabad játékidő folyamán is.

D.) Differenciált mozgásfejlesztés

Gyógytestnevelési hálózat keretén belül óvodánkban heti egy alkalommal gyógytestnevelő foglalkozik a rászoruló gyermekekkel. Elsősorban lábboltozat, gerinc, tartási rendellenességek korrigálása a fő cél.

A gyermekek mozgásfejlesztést a Magyar Gábor által kifejlesztett Mozgáskotta Módszer bevezetésével és rendszeres alkalmazásával is biztosítjuk. Kiscsoporttól nagycsoportig korosztályos szinten tematikusan építjük be a mozgásos tevékenységekbe.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- megszeretik és igénylik a mozgást
- mozgásukat képesek szándékosan irányítani
- nagy és finommotorikája koordináltabbá, precízebbé válik
- mozgásának tempója, ritmusa gyorsabb lesz
- teljesítménye, fizikai állóképessége, teherbíró képessége nő

- egyensúlyérzéke és eszközhasználata biztosabbá válik
- térbeli tájékozódó képessége fejlődik
- izomrendszere edzettebbé válik
- szervezeteinek ellenálló képessége nő
- oldaliséga kettéválik, kialakul a testfogalom
- ismerete, önértékelése, önbizalma nő
- kitartása, szabálytudata, kudarcűrő képessége fejlődik
- szókincse a testnevelési szakszavak ismeretével bővül
- ritmusérzéke fejlődik, mozgása esztétikusabbá válik

6. A külső világ tevékeny megismerése

Környezeti tartalmak

A környezeti nevelés igen gazdag és sokrétű, ezért az óvodai élet valamennyi területével kapcsolatos. E kapcsolatok dialektikusak. Gyermekkorban a világ egy és oszthatatlan. Összefonódik a játék, a munka, a művészet, és mindez elkeveredik a természet – környezet szépségével.

Az óvónőnek ezt világosan kell látnia és ki kell használnia a munkája hatékonyságának érdekében, tehát feladatunknak tekintjük, hogy e területek ismeretanyagai egymásra épüljenek és, ahol lehet egyben maradjanak.

Célunk: konstruktív életvezetés megalapozása

Feladatunk:

- megismertetni, megszerettetni a gyermekekkel az őket körülvevő szűkebb és tágabb természeti - társadalmi környezetet
- környezeti kultúra iránti igény megalapozása
- élő és élettelen környezeti tényezők közötti lényegesebb összefüggések meglátása
- pozitív viselkedési formák és magatartásmód, szokások, hagyományok kialakítása
- védelem – óvás - gondoskodás tudatosítása

Az óvodai környezeti nevelés alapozó jellegű, így meghatározó szerepet játszik a megfelelő színvonalú környezeti kultúra, gondolkodás és viselkedésmód kialakításában. A környezeti nevelés célja is értékközvetítés. Nevelési értékeredménye a konstruktív életvezetés megalapozása. A célok, feladatok megvalósításához, természetes módon adnak keretet az évszakok változásai.

Az óvodás gyermek ahhoz kötődik legjobban, ami neki tetszik, ami érzelmileg megfogja. Ezért fontos megismertetnünk, megszerettetnünk vele az őt körülvevő természeti, társadalmi környezetet. A környezet megszerettetésének alapvető feltétele, hogy az tiszta, gondozott és esztétikus legyen. Ezért a környezet rendjének megőrzésére az óvodába lépés pillanatától

nagy hangsúlyt fektetünk. Eleinte mi felnőttek végezzük el ezt a munkát, majd fokozatosan bevonjuk a gyerekeket. Először viselkedésükkel, kialakított szokásokkal, mint például a lábtörlés, kézmosás, ruháik, játékaik rendben tartása. Később középső és nagycsoportban különböző feladatok elvégzésével, mint például naposi munka, mosdófelelős, stb.

Az élőlényeket, élettelen tárgyakat, jelenségeket környezetükben, összefüggésükben kell bemutatni, pl.: nem elég az állatok tulajdonságait megismertetni az óvodásainkkal, környezetükre, életmódjukra is rá kell irányítanunk a figyelmüket. Ehhez az szükséges, hogy minél több, sokoldalúbb tapasztalatot szerezzenek a gyermekek a valóságról és az ok-okozati összefüggésekre az életkoruknak megfelelő tudományos magyarázatokat kapjanak. Környezeti nevelőmunkánk során kötelességünk a világ valóságos tényeit, jelenségeit feldolgozni a gyermekekkel. A valóság felfedezése során megismeri, megszereti a hazai tájat – jelen esetben a **Balatont** – **minden évszakban kilátogatunk és megfigyeljük vizét és élővilágát**– ezáltal is közvetlen tapasztalatot szerzünk pozitív, ill. negatív változásairól és esetleges okairól. Amennyiben lehetséges ehhez szakember segítségét kérjük.

A tudatosság feltételezi, hogy a környezetismeret anyagának feldolgozásában a legnagyobb tervszerűséggel haladjunk a gyermeki világkép formálásában úgy, hogy közben a gyerekek tevékenyen részt vesznek a tapasztalatok, ismeretek gyűjtésében, az elemzésben és az alkalmazásban egyaránt.

A gyermekek érdeklődését, kitartását fokozzák és fenntartják a játékos feladatmegoldások. **A játékoság forrása lehet az eszköz és a módszer, de mindemellett a meseszerű elemeknek nincs helye a környezetismereti oktatásban.** Az óvodai oktatás módszereinek kiválasztásakor is figyelembe vesszük a 3-6-7 éves gyermekek életkori sajátosságait. Környezeti nevelőmunkánk során tudatosan alkalmazzuk - a gyermekek képességeinek minél sokoldalúbb fejlesztése érdekében - a természettudományos megismerő módszerek közül a megfigyelést, a leírást, a vizsgálódást-kísérletezést. Pl. télen a gyerekek ismerkedhetnek a hó tulajdonságaival: hideg, tapad, ropog, gyúrható. Majd egyszerű - általunk beállított kísérletekkel - nyomon követhetjük a víz halmazállapot változásait. A természetsarokban megfigyelhetjük többek között az élettelen környezeti tényezők: levegő, víz, napfény, hőmérséklet, föld hatását a növényekre (pl. hajtás, csíráztatás)

A jól megválasztott eszközök a gyermekek érdeklődését, figyelmét felkeltve gyorsítják az ismeretek elsajátítását, segítik a jártasságok, készségek kibontakozását. A környezeti nevelés legeredményesebb eszköze az élő valóság. A természetes környezetben tartott foglalkozások (kiskert, természetsarok, séták, kirándulások, Balaton part) remek lehetőséget nyújtanak a közvetlen tapasztalatszerzéshez. Alkalmat adnak a természet változásainak, az ember természetet és környezetet átalakító tevékenységének megfigyelésére. Érdeklődésükhöz igazodva biztosítanunk kell a lehetőséget az alkalmi és a folyamatos megfigyelésre, az egyéni és közös felfedezésre, az óvás- védés-gondoskodás tudatosítására.

A gyermekek újabb és újabb élményekkel érkeznek nap, mint nap az óvodába. Feladatunk, hogy az óvodán kívüli spontán hatásokat felhasználjuk és a nevelés folyamán e hatások pozitív befolyásolására törekedjünk.

A környezeti nevelés segítségével érhetjük el azt, hogy a gyermekek életkoruknak megfelelően mind biztonságosabban és bátrabban igazodjanak el és tevékenykedjenek a folyton változó világban.

Már óvodáskorban meg kell kezdenünk a környezetvédő, természetszerető ember személyiségének alakítását, a környezettudatos magatartás formálás alapozását. Ebben az életkorban teremthetjük meg a természet iránti érzelmi vonzódást, ekkor alakíthatjuk ki azoknak a szokásoknak a körét, amelyek szilárd alapot adhatnak a további életkorokra. A szelektív hulladékgyűjtés bevezetésével az óvodában is.

A környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony megalapozását és a tudatformálást segíti elő, hogy megemlékezünk a természet ünnepeiről. (Állatok világnapja- október 4., Víz világnapja- március 22., Föld napja- április 22., Madarak és fák napja- május 10.) Az óvodaudvar, épület növényállományának gazdagítását, az esztétikus környezet iránti igény megalapozását segítik elő „**kertszépítő**” hagyományunk:

- családokkal közös virágültetés

A gyermekekben nem csak azt a nézetet kell kialakítanunk, hogy a világ megismerhető, de egyszerű megfigyelésekkel, tevékenykedésekkel, kísérletekkel a valóságban beigazolódott tényekkel azt is, hogy megváltoztatható.

Fontos, hogy a környezetvédelmi nevelés is érzelmi telítettségű legyen, hiszen ily módon alapozhatja meg a természet, környezet iránti vonzódásukat, a természetet, környezetet szerető, tisztelő, értékeit megbecsülő és azokat védő emberré válásukat.

Matematikai tartalmak

A külső világ tevékeny megismerésében mindenütt ott vannak a matematikai jelenségek. Szorosan kapcsolódik tevékenységeikhez, életritmusukhoz, magától felbukkan életükben, s ezt a természetességet őrizzük meg, adjuk át az óvodai nevelés folyamán.

Célunk: matematikai tapasztalatok bővítése, rendszerezése

Feladatunk:

- spontán és szervezett tapasztalat – és ismeretszerzés biztosítása
- a tapasztalatok gazdagítása, tudatosítása, elmélyítése, rendszerezése
- a gyermek önálló véleményalkotásának elősegítése, döntési képességeinek fejlesztése
- a tapasztalatok, élmények feldolgozásának segítése, kiegészítése, továbbfejlesztése
- a gyermekek előkészítése a megfigyelésre

- a gyermekek bevonása, aktív részvételre készítése a nevelési – tanulási folyamatban
- gyermekektől függően egyéni bánásmód, fejlesztés alkalmazása

A gyermekek valóságos élményeit, ismereteit, tapasztalatait felhasználjuk a matematikai nevelés érdekében. A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti- emberi- tárgyi környezet formai, mennyiségi, térbeli viszonyairól. Ilyenek az összehasonlítható mennyiségek, a megszámlálható, lemérhető, osztályozható dolgok, az ismétlődő, a szimmetrikus, a páros jelenségek. A gyermekben mindezek iránt megvan a nagyfokú érdeklődés, ezért **cselekvési aktivitásukra építünk, és arra törekszünk, hogy minél több érzékszervvel tapasztalják meg a matematikai relációkat.** Játék és egyéb tevékenység közben is lehetőséget biztosítunk matematikai kíváncsiságuk felkeltésére és kielégítésére, problémamegoldásra készítő helyzetek elé állítjuk őket. Az oktatás folyamatát úgy alakítjuk ki, hogy a gyermekek maguk lássák meg a problémát és maguk próbálják megoldani.

A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut, és azokat tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alakú, nagyságbeli és térbeli viszonyokat, alakul ítéletképessége, fejlődik tér -, sík és mennyiség szemlélete.

Kihasználjuk a természetben rejlő lehetőségeket matematikai tapasztalatok nyújtására. Szabadidős tevékenységek, kirándulások alkalmával olyan élményekhez juttatjuk a gyermekeket, amelyek matematikai tényeket, viszonyokat is tükröznek. Figyelmüket ráirányítjuk a lényeges jegyekre, részletekre életkori sajátosságuknak, egyéni adottságaiknak megfelelően.

Fák, virágok, bokrok, különböző növények arányai, térbeli elhelyezkedésük, mind matematikai ismereteket is nyújtanak.

A matematikai viszonyok, összefüggések, problémák iránti érdeklődés matematikai tevékenységre serkenti a gyermekeket. A természet folyamatos megfigyelése, változásai matematikai ismereteket nyújtanak, fejleszti emlékezetüket, elősegíti az értelmi képességek fejlesztését, az érzelmi-akarati nevelést. Figyelmük eleinte önkéntelen, de jól megválasztott módszerekkel fokozzuk figyelmük tartósságát.

A spontán és szervezett matematikai tapasztalatszerzések kiterjednek matematikai tényekre, matematikai és nem matematikai relációkra, matematikai műveletekre. A tapasztalatok tudatosítása elengedhetetlenül fontos.

Ha ezekhez kapcsolódik általánosítás, ítéletalkotás, akkor létrejön az ismeretszerzés. Az első és legfontosabb eszköz maga a gyermek, miközben tevékenykedik, manipulál, gondolkodik. Az érzékelés, a tapintás, a természetes mozgások (csúszás, mászás, átbújás-átugrás, fel-leugrás) mozgáskultúrájuk fejlesztése mellett konkrét matematikai tapasztalatokat is nyújtanak. (térbeli irányok, névutók ...stb.)

Mivel az átélt élmények beépülnek a gyermekek tudatába, változatos, természetes élethelyzeteket hozunk létre. A gyermekek valóságos élményeiből merítjük a matematikai fogalmakat. Mielőtt a foglalkozásokat megtervezzük, megfigyeljük a gyermekek játékát, tevékenységüket, spontán tanulásukat, ebből határozzuk meg az elérendő célokat, feladatokat. Tudatosan tervezünk, de engedjük, hogy a gyermekek aktuális problémái más irányba tereljék a témát.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

Természeti környezet

A gyermekek

- természethez való pozitív érzelmi viszonya alakuljon ki
- a harmonikus, esztétikus környezet iránti igénye alakuljon ki, s vegyenek tevékenyen részt ennek létrejöttében, megőrzésében
- legyenek tisztában az évszakok jellemző jegyeivel, az időjárás élőlényekre gyakorolt hatásaival- védekezési lehetőségekkel
- ismerjenek fel néhány lakóhelyükön, óvoda környékén is élő növényt, állatot
- tudják csoportosítani az ismert állatokat a szerint hol élnek
- szívesen munkálkodjanak az óvoda veteményes-virágoskertjében
- ismerjék néhány gyümölcs-zöldség nevét
- vegyenek részt az állatok, növények gondozásában
- jussanak el a rácsodálkozáson, a megszerettetésen, a megismerésen át a védő-óvó gondoskodásig
- ismerjék fel az élő és élettelen környezeti tényezők közötti leglényegesebb összefüggéseket
- lássák be, hogy az élettelen környezetet, környezeti tényezőket is védeni kell
- alkossanak ítéletet néhány környezetet károsító tényezőről

Társadalmi környezet

A gyermekek

- tudják nevüket, címüket, nevezzék meg családjuk tagjait, ismerjék szüleik foglalkozását
- ismer helyi hagyományokat, néphagyományokat, nemzeti ünnepeket
- ismerjék az orvos egészségvédő-gyógyító munkáját
- rendelkezzenek testfogalommal
- ismerjék fel az ember munkájának környezetre gyakorolt hatásait
- legyenek tisztában a gyalogos közlekedés elemi szabályaival, s azt tudják a gyakorlatban is alkalmazni
- nevezzék meg a közlekedési eszközöket, tudják azokat csoportosítani
- ismerjék az alapszíneket és azok árnyalatait
- különböztessék és nevezzék meg az alap ízeket
- ismerjék az egyes napszakokhoz tartozó tevékenységeket

- ismerjék fel a környezetében lévő elemi matematikai összefüggéseket
- ismerjék fel a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és térbeli viszonyokat
- ismerjék fel az alapvető geometriai formákat
- életkorának megfelelő ítélőképességük alakuljon ki
- tér és síkbeli tájékozódó képességük fokozatosan fejlődjön
- gondolkodásában alakuljon ki a szám- és mennyiségfogalom
- alakuljon ki a reláció, irányok megkülönböztetése, a balról jobbra való irány követése
- ismerjék fel a problémahelyzetet, törekedjen annak önálló megoldására
- keressenek több megoldási lehetőséget ugyanarra a problémára
- az egyszerű, szemléletes gondolkodástól jussanak el az elemi, fogalmi gondolkodásig a cselekvő – szemléletes – képi gondolkodásmód mellett

7. Munka jellegű tevékenységek

A gyermekek szívesen kapcsolódnak be bármilyen munkatevékenységbe, hiszen ez mozgással, cselekvéssel jár, ezáltal az óvodások fokozott mozgásigényét is kielégítheti. A munka jellegű tevékenységekkel kapcsolatos alapelvünk, hogy a munka az óvodáskor végéig minden esetben játékos keretek között történjen.

Célunk:

- a munka megszerettetése, örömmel és önként vállalt tevékenység legyen
- a munka környezetformáló hatásának megismertetése (pozitív – negatív oldalról)
- a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, tulajdonságok, mint a kitartás, önbizalom, önállóság, felelősségtudat és- érzet alakítása, fejlesztése
- feladattudat erősítése rendszeres feladatadással

Feladatunk:

- koruknak, fejlettségüknek, erejüknek megfelelő állandó munkalehetőség biztosítása tudatos pedagógiai szervezéssel
- a munkavégzéshez szükséges szokások kialakítása, a betartásának konkrét, reális, fejlesztő értékelése
- megismertetni a munka jellegű tevékenységek célját, jelentőségét, eredményét
- saját és mások munkájának megbecsülésére, munkamegosztásra nevelés
- változatos munkatartalmak biztosítása, jártasságok kialakítása eszközök, szerszámok használatában, gondoskodás megfelelő méretű és célszerű eszközökről

A munka a játékkal együtt jó lehetőség arra, hogy a gyermekek beleéljék magukat a felnőttek életébe, s kipróbálják önállóságukat. Ebben az életkorban a játék és munka közötti határ elmosódik: a legtöbb játékhoz munkavégzésre is szükség van, a munka pedig játékos elemekkel átszőve jelentkezik. Óvodánkban a jól szervezett és motivált munka játékos formát ölt, főleg a kezdeti időszakban. Az örömmel végzett ténykedések, a közös erőfeszítés öröme, a sikerélmény, a felelősségérzet magukért és másokért mind fontos tényezők a személyiségfejlődésben. Fejlesztik a szocializációt, hiszen hozzájárulnak a társas kapcsolatok alakulásához, bensőségesebbé válásához.

Ebben a korban a munkára nevelés alapjait rakjuk le. Azt kell elérnünk, hogy a gyermekek rendelkezzenek azokkal az alapvető készségekkel, hogy saját személyüket és használati tárgyaikat rendben tudják tartani, legyen igényük az esztétikus, tiszta megjelenésre és környezetük szebbé tételére. Érezzék, hogy az ő munkájuk által is megváltoztatható a világ, nemcsak a felnőttek munkája által. Munkavégzés közben – irányításunkkal - a gyermekek megfigyeléseket végeznek, tapasztalatokat, ismereteket szereznek a természeti-társadalmi környezetükről. Megfigyelik a természet és a környezet esztétikáját, világról alkotott ismereteik bővülnek.

Ezeket a gyakorlatban is kipróbálhatják. A különböző nevelési (tevékenységi) területek egybefonódnak, de a munkának a legszorosabban a környezet megismerésére való neveléssel és az egészséges életvitel megalapozásával van kapcsolata.

A munkatevékenység sokrétű lehet: végezhető egyéni önkiszolgáló és közösségi indítékból is.

A munka jellegű tevékenységek területei:

- A.) Önkiszolgáló munka
- B.) Naposi munka
- C.) Alkalomszerű munkák
- D.) Környezet rendjének megóvása – megőrzése

A.) Önkiszolgáló munka

A testápolás, étkezés, öltözködés lehet segítségnyújtás a társaknak, kisebb csoportosoknak is, de többnyire önkiszolgáló tevékenység, melynek az egészséges életmód kialakításában van nagy szerepe.

Kisebb korban az óvónő aktívan irányító, szervező funkciója mellett elsődlegesen az eszköz és a játékos jelleg dominál. Ilyenkor még nem az eredmény a fontos, hanem maga a cselekvés, a művelet. Később az óvónő aktív részvételét kiegészítheti a tevékenységre épülő szóbeli közlés.

Fontos, hogy a különböző munkafajtákat - minőségi és mennyiségi szempontból is - fokozatosan vezessük be. A gátlásos, visszahúzódóbb gyermekeket közös tevékenykedésre ösztönözzük, a kevésbé jártasoknak több segítséget nyújtunk. A segítségünk viszont akkor hatékony, ha közben lehetőség adunk a művelet gyakorlására.

Figyelembe kell azt is vennünk, hogy egyes gyermekeknek van kedvenc elfoglaltságuk. Ezek állandó sikerélmény forrását jelentik számukra, de törekszünk arra is, hogy minél többen, minél sokrétűbb feladatot végezzenek, természetesen önszántukból.

B.) Naposi munka

Középső csoporttól jelenik meg a naposi munka. A gyermekekben a motivációt saját erősségeikre építve alakítjuk ki és motiváló eszközökkel (naposi jel, kötény) erősítjük e felelősségi tevékenységeket. Reális, de mindvégig pozitív, ösztönző értékelésünkkel segíthetjük a gyermekeket a cselekvés fejlettebb fokú megoldásában. Figyelembe kell vennünk az egyéni fejlettségi szintet is nemcsak a korcsoportot. Minél kisebb a gyermek, annál több időt hagyunk a különböző részfeladatok elsajátítására, illetve a munkára fordított idő is fokozatosan növeljük.

Mialatt a gyermekek a feladat pontos elvégzésére törekednek, megjelenik a közös munkára, ill. önmaguk értékelésére való igény. Felfedezik munkájuk fontosságát, hasznosságát, ezáltal megalapozódik bennük a munka iránti szeretet és tisztelet. Az eredményesség mellett végig kiemelt jelentőségű a pozitív hozzáállás és a munkakedv. A munka legyen örömteli, jókedvű együttes munkálkodás felnőttek és gyermekek között.

C.) Alkalmoszerű munkák

A gyermekek megfigyelik és segítik az óvodában dolgozó felnőttek példamutató munkáját, ezáltal kitekintést kapnak a csoporton kívüli "életről". Az alkalmoszerű munkák és egyéb megbízatásokat a gyerekek a csoportban, ill. a csoporton kívül végzik el, egyedül vagy társal, melyek általában az óvodai élettel kapcsolatosak: pl. másik csoportból rajzlap, eszközök kérése, kicsiknek való segítség. Kiemelkedő az ünnepi előkészületek során kapott megbízások, hisz a plusz érzelmi töltettel alakíthatóak munkaszeretetre a gyermekek. Lehetnek otthoni előkészületeket igénylő feladatok is: képek keresése, papír vagy termések gyűjtése. Itt is figyelembe vesszük a gyermekek képességeit: kik azok, akik bátran vállalkoznak akár egyedül, akár társakkal egy-egy feladatra.

D.) Környezet rendjének megóvása – megőrzése

Kiemelkedő terület a környezet rendjének megőrzésére, szépítésére, átalakítására irányuló tevékenységek. Itt kínálkozik lehetőség a természet és környezetvédelmi szemléletmód megalapozására, az állat- és növényismeret kialakítására.

Megfigyeljük az ember munkája által változó világot, a munka hatását az életünkben. Így például, hogy a növények nemcsak az eső, nap, levegő hatására fejlődnek, hanem az ember gondoskodása által is. Ezeket az ok-okozati összefüggéseket tesszük számukra érzékelhetővé, a gyakorlatban is.

A gyermeki tevékenység színterei változatosak. Átrendezzük a csoportszoba bútorait a gyermekek ötletei alapján, újra feldolgozzuk a használt papírt, ünnepnapokra együtt készítünk süteményt, ajándékokat.

Állatgondozásnál készítünk madáretetőt, gyűjtünk magvakat a madaraknak.

A növényekhez kapcsolódó tevékenységeknél megjelenik a szobanövények rendszeres gondozása, locsolása, levelek lemosása, ha szükséges átültetés.

Minden gyermeknek lehet saját növénye, palántája, amit ő ültet és ápol. Ezáltal megfigyelik a növények fejlődését, a hajtás, csíráztatás, ültetés, palántázás közötti különbséget, a növényvilág sokszínűségét. Gyűjtünk és préselünk őszi leveleket. Ügyelve a balesetvédelemre készítünk közösen gyümölcssalátát, gyümölcstálat, kompót, befőttet, konyhakertünk zöldségeiből salátát.

Az udvarhoz kapcsolódó tevékenységeknél ügyelünk az udvar tisztaságára, játékok és a gyermekméretű kerti szerszámok tisztán és rendben tartására. A szabadban végzett munka is mind a négy évszakra kiterjed: falevelek gereblyézése, száraz ágak gyűjtése, hó seprés, a kiskert gondozása.

A gyermekek aktívan közreműködnek a talaj előkészítésében, az ültetésben, a veteményezésben, a folyamatos gondozásban és a betakarításban. Pedagógiai szempontból is célszerű többféle növényt termesztünk. (évelő, nyári, zöldségek, virágok).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- szívesen vállalnak egyéni és közösségért megbízásokat és azokat felelősséggel teljesítik
- kialakul a feladatmegoldó képesség, feladattartás, feladattudat, önértékelés, figyelemösszpontosítás, rendszeret iránti fogékonyság, kezűgyesség, állóképesség, együttműködési készség, önállóság, céltudatosság
- kialakulnak olyan alapvető erkölcsi tulajdonságok, mint a: felelősség, kitartás, igényesség saját és mások munkájában, munka eredményének tisztelete
- látják a munka célját, hasznát, eredményét maguk és környezetük számára, felismerik saját képességeik határát
- a rájuk bízott feladatokat pontosan teljesítik
- a munkaeszközöket rendeltetésszerűen használják
- az egyszerűbb munkafolyamatok sorrendjét képesek betartani
- kialakul a környezet rendjének megtartásának, megóvásának, gondozásának igénye
- esztétikai fogékonysága és érzéke fejlődik

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A tanulás az öröklés és az érés mellett a legfontosabb személyiségalkító tényező. Köznapi értelemben elsajátítást, pedagógiai értelemben az elsajátított ismeretek, jártasságok és készségek kialakítását, a képességek fejlesztését jelenti.

Célja, hogy az érés és a tanulás eredményeképpen előrelépés történjen.

Az óvodában a tanulás leginkább játékba, cselekvésbe ágyazottan, minél több érzékszervet foglalkoztatva megy végbe, mely során a gyermekek önismeretre tesznek szert, ezzel párhuzamosan megismerkednek környezetükkel, és egyszersmind megtanulnak alkalmazkodni is hozzá. Nem szűkül le az ismeretszerzésbe, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben és időkeretben valósul meg.

A játékban szerzett tapasztalataik segítségével a gyermek észrevétlenül tanul és közben rengeteg ismeretet gyűjt és raktároz el.

A cselekvés és a gondolkodás együttes fejlődése elengedhetetlen a szenzoros, motoros, verbális és szociális tanuláshoz. A tapasztalatszerzés során fontos feladatunk a kíváncsiság felkeltése és kielégítése, lehetőségek biztosítása a gondolkodás és az alkotás örömeinek átélésére. Az óvodáskorú gyermek tanulásában az észrevétlen, azaz spontán tanulás során meghatározó szerep jut a modellkövetésnek, utánzásnak, ezért a pedagógus felelőssége óriási.

Fontos, hogy az óvodában ne bontsuk foglalkozási ágakra a világot, hanem őrizzük meg egységét, mivel a gyermekeket nem vonzzák a részletek, hiszen ahelyett, hogy segítenék, inkább zavarják őket a világorientációban.

A komplexitás megvalósításához segítséget nyújt számunkra a folyamatos napirend, mely változatos lehetőségeket kínál mind a mozgásos, érzéki, szóbeli, mind a szociális tanulási helyzetek kialakítására.

A spontán, kötetlen tanulás mellett szükség van a rendszeres, tervszerű, kötött tanulásra is, annak ellenére, hogy az óvodai foglalkoztatás mindenekelőtt a játék motivációs bázisára épül és a kötött tanulás során sem nélkülözheti azt.

Elérendő célunk, hogy a gyermekek önként, örömmel vegyenek részt a szituatív tanulásban, és lehetőleg képesek legyenek a divergens gondolkodásmód elsajátítására, ki – ki a saját fejlettségi szintjének megfelelő fokon.

Törekszünk a követelményeket mindig az adott gyermek képességeinek, teljesítőképességének szintjéhez igazítani, hogy a gyermeket ne érhesse kudarc. Helyette inkább a sikerélmény fejthesse ki pozitív hatását, a gyermek önbizalmát, önállóságát, bátorságát erősítve. A tanulási zavarral (diszlexia, diszgráfia) és tanulási nehézségekkel (figyelem hiányossága) küzdő és SNI – s gyermekek részére egyéni foglalkoztatást és szakembert is biztosítunk. A kiemelt képességű gyermekek számára pedig felkutatjuk a lehetőségeket a további fejlődéshez.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

A gyermekek

- képzelete, fantáziája, emlékezete, szándékos figyelme fejlődik
- önállósága, kitartása, pontossága, feladattudata fejlődik
- a világra való nyitottsága kialakul a felfedezés örömeivel

- a feladatok megoldására már önállóan, de társaival együttműködve is képes
- a belső motivációja, a tanulási vágya és tanulási képessége kialakul
- gondolkodási képessége a szemléletes gondolkodástól lassan a fogalmi gondolkodás felé halad
- elemi szinten eligazodik az emberi kapcsolatokban és élethelyzetekben
- kiismeri magát az ok – okozati viszonyok sorrendjében
- problémamegoldásában a divergens gondolkodási mód válik uralkodóvá
- analízáló, szintézisre törekvő képessége fejlődik
- a változó körülményekhez való alkalmazkodás
- közvetlen tetteit képes legyen céljainak alárendelni

9. Ünnepek

Az ünnep jelentőségét az határozza meg, hogy annak érzed, készülsz rá, fontos neked. Az ünnep varázsa az, amikor azok az emberek, akiket szeretsz, akikkel szívesen és boldogan vagy együtt éppen olyan fontosnak érzik azt az ünnepet, mint te. Vannak meghitt ünnepeink, de szerintem ezek egyre inkább családiak.

A szokások, hagyományok, ünnepek biztos szigetként állnak hétköznapijaink sodrásában, melyre szükség van időnként elkapaszkodni, hogy megpihenjünk, kikapcsolódjunk, valami kicsit mássá váljon, mint a megszokott.

Az ünnep jelentős esemény az óvodánk életében. A készülődés, a várakozás megszínesíti, hangulatosabbá varázsolja napjainkat. A várható öröm (távlat) együttes tevékenységre serkenti gyermekeinket. A megfelelő érzelmi előkészítés emeli az ünnep fényét. Éreztetjük a gyermekeinkkel, hogy a díszes külsőségek mellett a lelkünket is ünneplőbe öltöztetjük.

Mindenkor az ünnep tartalmához méltó hangulatot teremtünk.

Fontos jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a népi kultúrából, a néphagyományokból ismerjenek meg gyermekeink szokásokat, hiszen ilyenkor "tiszt forrásból" merítünk. Ennek megfelelően történik az adventi készülődés, a farsangi vigaszság, a húsvét megünneplése. Egyes alkalmakor (szüret, idősök köszöntése, adventi készülődés) nagyközségünk közös ünnepeibe is bekapcsolódunk a kulturális intézményeinkkel karöltve.

Az ünnepek tervezésénél is figyelembe vesszük a fokozatosság elvét. Gondot fordítunk a szervezési feladatokra.

Tiszteletben tartjuk a családok világnézeti szokásait. Az ünnepek és a természetvédelmi napok megtartása is közös gondolkodást kíván a nevelőtestülettől, ami biztosítja az óvodapedagógusok módszertani szabadságát.

Ünnepeink:

Mikulás

Karácsony

Farsang

Március 15.

Húsvét

Anyák napja

Apák napja

Évzáró

Hagyományaink:

Magyar népmese napja

Adventi családi délután

Magyar kultúra napja

Óvodai nyílt nap

Családokkal virágültetés

Óvodai egész napos kirándulás

Gyereknapi

Nagycsoporthoz tartozók ballagása

Környezetvédelmi**Jeles napok:**Autómentes világnap
(szept.21.)Állatok világnapja
(okt.04)Víz világnapja
(márc.22)

Föld napja (ápr.22)

Madarak és fák napja
(máj.10)

Saját hagyományaink, ünnepeink legnagyobb jelentősége és feladata az óvoda és a család kapcsolatának mélyítése. Ezeknek a programoknak jelentős közösségformáló hatásuk van, hiszen többségében teljes mértékben támaszkodnak a cselekvő szülői részvételre.

10. Óvodánk kapcsolatai**Család és az óvoda kapcsolata**

Óvodánkat szociális és nevelési funkciója összekapcsolja a családdal és a gyermek fejlődésére közvetlenül ható más nevelési színterekkel. A szülő joga a szabad óvodaválasztás, azonban a választott óvoda házirendjét köteles betartani.

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül. Óvónőink gyermekismerete, pedagógiai és pszichológiai felkészültsége, a gyermekek fejlődéséért érzett felelőssége megfelelő alapot teremt a családdal való eredményes együttműködéshez.

A családban és az óvodában nevelkedő gyermekért mind a két környezet felelős. A gyermekek harmonikus fejlődésének feltétele a kettő összhangja.

Az óvoda nem vállalhatja át a család nevelési feladatainak megoldását, de a pozitív hatásokat erősítheti és hozzájárulhat a családi szocializáció esetleg kedvezőtlen hatásának enyhítéséhez. Célunk, hogy az együttműködés egyenrangú viszonyban, jó partnerkapcsolatban valósuljon meg. Alapja a kölcsönös bizalom és segítségnyújtás. Lényeges, hogy a szülő bízhatson az óvónő diszkréciójában. Az együttnevelésben óvodapedagógusaink vállalják a megértőbb, türelmesebb, az érzelmileg elfogadó partner szerepét. A kölcsönös kapcsolat kifejezője az is, hogy a szülők nem pedagógiai munkát érintő kérését, javaslatát óvónőink komolyan veszik, nem hárítják el.

Tiszteletben tartjuk a családok világnézetét, vallását, mivel a szülőnek joga van belátása szerint nevelni gyermekét.

Az óvoda minden dolgozója előítéletektől mentesen közeledik minden családhoz. A gyermekek számára jogukat minden megkülönböztetés (fajra, nemre, származásra), különbségtétel nélkül biztosítani kell.

A kapcsolattartás keretei

- A nyár folyamán egy megelőző szülői értekezletet tart a vezető óvónő és az óvónők, ahol a szülők megismerkednek gyermekük leendő óvónőjével, az óvoda házirendjével, a Pedagógiai Program céljával és alapelveivel, a szülők és gyermekek jogaival, kötelezettségeivel.
- Az újonnan felvett gyermekek családjához még a nyár folyamán ellátogatnak az óvodapedagógusok megkönnyítve a befogadás időszakát.
- Lehetővé tesszük a szülő számára, hogy a befogadás ideje alatt, a szülő és a gyermeke együtt ismerkedhessen az óvoda életével.
- Óvodapedagógusaink már évek óta szülői fórumokat/ értekezleteket tartanak.
- Óvodapedagógusaink feladata, hogy pozitív irányba alakítsák a szülők környezethez való viszonyát, bízva a nevelés családon belüli kölcsönhatásaiban. Ennek érdekében tájékoztatnia kell a szülőket arról, hogy mit tesz az óvoda a környezet és a természet szeretetére való nevelés terén, és megbeszélje a szülővel, hogyan tudnak ebben segíteni, hogyan tudnak nevelő partnerek lenni.
- Óvodánkban a Szülői Szervezet hidat képez a szülők és az óvodapedagógusok között. Nemcsak koordináló, hanem kezdeményező szerepet is betölt a folyamatos együttműködés elősegítésében.
- Az egyes programok, ünnepek szervezésében a szülő, nemcsak mint néző, vagy kísérő, hanem mint az óvodapedagógus segítőtársa is részt vehet.
- Fogadóóra: amelyen a szülő, esetleg az óvodapedagógus konkrét gyermekre vonatkozó kérdéseknek, feltevéseknek a megbeszélése történik.
- Szülői elégedettség vizsgálat eredménye tükrözheti számunkra a szülőknél felmerülő pozitív, ill. az esetlegesen negatív véleményeket, melyek így támpontot adhatnak a későbbi igények és elvárások megfogalmazásához.
- Adventi munkadélután, gyermeknap segítése alkalmával ismerkedhetnek meg egymással a felnőtt közösség (szülők-alkalmazotti közösség) tagjai.

Kapcsolattartás külső intézményekkel

- A Pedagógiai Szakszolgálat szakembereivel folyamatosan tartjuk a kapcsolatot annak érdekében, hogy a fejlődésben le, illetve elmaradt gyerekek idejében fejlesztésben részesülhessenek.
- Óvodánkban folyamatos és ingyenes a logopédiai, gyógytestnevelési szűrés, foglalkozás. Beszédhibás és tartásproblémás gyermekeink fejlesztését hetente egyszer helyben végzi a logopédus, ill. gyógytestnevelő. Részképesség elmaradásokat az utazó fejlesztő pedagógus segítségével fejlesztjük az arra rászorultaknál.
- Az iskolával való együttműködés főleg nagycsoportban kap nagyobb hangsúlyt. Nagycsoportban a gyermekek iskolalátogatáson vesznek részt a József Attila Általános Iskolában, ahol betekintést nyerhetnek az iskolai életébe, a gyerekek munkájába. Saját volt óvodástársaikat figyelhetik meg egy-egy tanítási órán.
- Óvodásainkkal a József Attila Községi Térbe is gyakran ellátogatunk, ahol bővíthetjük a gyerekek kulturális és néphagyomány őrző ismereteit. Itt rendezzük meg sok éve már a Nagy Családi Farsangunkat.
- Óvodánk szoros kapcsolatban áll a Balatonföldvári Kistérség Szociális és Gyermejkölési Szolgálatával, hogy a veszélyeztetett gyermekek és családjaik segítséget kapjanak gondjaik megoldásához, amennyiben a családok hozzájárulnak adataik, problémáik ismertetéséhez.

Új feladatként jelenik meg életünkben:

- Kapcsolattartás a **Kárpát medence magyar nyelvű** intézményeivel. Óvodánk a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik és-lehetőségeink szerint-szakmai kapcsolatot alakít ki és tart fenn. Jelen esetben – testvérközségünk – Muzsla való kapcsolat kiépítése a cél, de nyitottak vagyunk más Kárpát medencében található településsel való kapcsolat kialakításra is.

11. Gyermekvédelem

A gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján határoztuk meg intézményünk gyermekvédelmi munkáját.

A gyermekek jogainak megvalósulása együttes gondolkodást, partneri viszonyt vár az óvoda összes dolgozójától, a szülőktől és a segítő szakemberektől.

Hátrányos helyzetű gyermek

A Gyvt. 67/A. §-a értelmében a **hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet** szempontjából a fentiekből a következők a meghatározó tényezők:

- a szülő, a családba fogadó gyám iskolai végzettsége alacsony (legfeljebb alapfokú)
- a szülő, a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága
- elégtelen lakáskörülmény

- a nevelésbe vétel, valamint a tanulói, hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt számára nyújtott utógondozási ellátás

Hátrányos helyzetű gyermek (HH): az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki estében egy **körülmény áll fenn**

Halmazottan hátrányos gyermek (HHH): az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki estében **legalább kettő körülmény áll fenn**

A hátrányos helyzet általános okai:

- a család anyagi helyzete
- szűkös lakásviszonyok
- sokgyermekes család
- munkanélküliség
- alacsony iskolázottság
- a gyermek v. szülő egészségügyi állapota
- idegrendszeri, pszichés problémák
- nevelési hiányosságok
 - kettős nevelés
 - gondozás hiánya – brutalitás
 - felelőtlen életvitel

Szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységek:

- diszkriminációmentesség
- differenciált foglalkoztatás keretében történő felzárkóztatás
- élménybiztosítás
- a mindennapi élethez szükséges készségek kialakítása
- praktikus ismeretek, tevékenységek, szokás és szabályrendszer kialakítása
- tájékoztatás a szociális juttatások kezdeményezésének helyéről: térítési díjkedvezmény, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, óvodáztatási támogatások
- családi életre és egészséges életmódra nevelés
- a mozgás megszerettetésével az egészséget értéknek tekintő gondozásmód kialakítása, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényére való nevelés, tolerancia, segítőkészség kialakítása, másság elfogadása

Gyermekevédelem az óvodánkban:

Kiemelkedő szerepet kap a gyermekvédelmi munka. A szociálisan hátrányos helyzetben lévő gyermekek felzárkóztatása nevelési programunkba beépül, az éves pedagógiai munkaterv szerint kerül megvalósításra.

Esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések:

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása akkor valósulhat meg, ha minden gyermek részére biztosítjuk az emberi méltósághoz való jogát. Minden

dolgozó feladata, hogy az általa ellátott gyermek hozzájusson minden olyan szolgáltatáshoz, amely ahhoz szükséges, hogy személyisége szabadon kibontakozhasson.

Célunk:

- a preventív gyermekvédelem
- a szociálisan hátrányos, a halmozottan hátrányos helyzetű, és a veszélyeztetett gyermekek problémáinak csökkentése, ill. megszüntetése
- a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzésére való törekvés
- hatékony együttműködés kialakítása a családokkal, segítő szakemberekkel, intézményekkel

Feladataink:

- az esélyegyenlőség biztosítására való törekvés
- másság elfogadása
- diszkriminációmentesség
- hatékony jelzőrendszer működése óvodán belül és kívül
- csoportos óvodapedagógusok csoportban végzett gyermekvédelmi feladatainak teljes körű ellátása
- az óvodapedagógus elfogadó, toleráns, nyitott, segítőkész következetes magatartásának kialakítása
- külön figyelem biztosítása
- gyermek képességeinek, fejlettségének fejlődési ütemének figyelembevétele
- hátrányos helyzetből való felzárkóztatás segítése
- segítő szakemberekkel való kapcsolattartás
- egészségnevelés
- fórumok, fogadóórák tartása
- életvitellel kapcsolatos tanácsadás –szociális segítővel
- felvilágosítás szociális juttatásokról – szociális segítővel

Óvodán belüli szociális szolgáltatások:

- étkezési hozzájárulás
- gyermek és a család jogairól, kötelességeiről - írásbeli tájékoztatás
- gyermekvédelmi feladatot ellátó pedagógus elérhetőségének közzététele
- szociális segítő szolgálata

Hatékonyabb gyermekvédelmi feladatok ellátása érdekében az alábbi szervekkel tartjuk a kapcsolatot:

- orvos - védőnő
- Balatonföldvári Kistérség Szociális és Gyermekjóléti Szolgálat
- Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat
- Gyámhatóság
- Rendőrség

Az óvodai gyermekvédelmi munkát a gyermekvédelmi feladatellátással megbízott óvodapedagógus végzi. A gyermekvédelmi felelős minden nevelési év kezdetén a csoportos óvodapedagógusokkal feljegyzést készít a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett gyermekekről.

Intézkedési tervet dolgoznak ki. Az óvoda vezetőjét tájékoztatja erről.

Koordinálja a munkát, kapcsolatot tart a szülőkkel és a segítő szakemberekkel.

A gyermekvédelmi feladatok összegzése:

- koordinálási feladatok végzése a vezető, az óvodapedagógusok, a szülők és a segítő szakemberek között
- a szülők tájékoztatása minden őket érintő kérdésben (jogok, kötelességek, segítségnyújtási formák)
- a másság elfogadtatása a szülőkkel és gyermekekkel egyaránt
- esélyegyenlőség biztosítása óvodai keretek között
- pontos és áttekinthető feljegyzések vezetése a problémás gyermekekről, intézkedésekről, sikerekről, kudarcokról

A gyermekvédelmi munka eredménye

- a hatékony preventív munka hatására a hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett gyermekek helyzetének javulása
- családok nyíltabb együttműködése
- mérhető változások a gyermek fejlődésében
- gyermekek teljesítménye a valós képességeiket tükrözi
- a gyermekek alkalmassá válnak arra, hogy harmóniában éljenek önmagukkal és a környezetükkel
- reális énképük, önértékelésük kialakul

12. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztése

Pedagógiai Programunk célkitűzéseinek és a kiemelt figyelmet igénylő gyermeki igény összhangjának kialakítására törekszünk. Az elvárásokat a gyermekek fejlődésének üteméhez igazítjuk.

Célunk, hogy számukra megfelelő területeken fejlődést értsünk el, azaz a problémás területek felzárkóztatására törekszünk. Fontos olyan minőségű és mennyiségű nevelési módszer alkalmazása, amely a gyermeket nem terheli túl, de fejlődését segíti. Pedagógiai cél a nevelőtestület meglévő tudásának mélyítése, az ismeretek bővítése, ami segíti, hogy a rehabilitációs és rehabilitációs célú fejlesztő terápiák beépüljenek a nevelésbe.

A hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése során, az óvodapedagógusok eleve külön figyelmet fordítanak a hátrányok leküzdésének segítésére, a diszkrimináció-mentes csoportlétkör biztosítására. (ld.:19. Gyermekvédelem)

A szociálisan hátrányos helyzetben lévő vagy bármilyen más okból fejlettségében lemaradt gyermekek körében hangsúlyt kap a differenciált óvodai foglalkozás. Ezen felül lehetőség szerint óvodai vagy óvodán kívüli, gyermeki fejlődésre jó hatással lévő programokon való részvételre buzdítjuk a gyermekeket, illetve szüleiket.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek:

Különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló olyan gyermekek, akiknek állandó vagy átmeneti jelleggel fizikai, biológiai, pszichikai, intellektuális, családi vagy szociokulturális okok miatt egyéni, sajátos nevelési-oktatási szükségleteik vannak, ezért a speciális nevelési-oktatási szükségletekhez, sajátosságokhoz egyénenként igazodó bánásmódot igényelnek az óvodában.

- a) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
- b) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
- c) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló

a) Sajátos nevelési igényű gyermek

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd. A BNO kódja alapján kap megsegítő szakembert.

Óvodánk Alapító Okiratában ez a fajta feladatellátás szerepel, specifikuma nincs kikötve, a Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei segítik az esetleges ellátást. Felelősségünk a korai felismerés és a megfelelő szakemberekhez való irányítás.

b) Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult.

A fejlesztő foglalkoztatás vagy keretében, vagy a Somogy Megyei Pedagógiai szakszolgálat terápiás foglalkozásán valósul meg, a szakértői vélemény alapján egyéni, mikrocsoportos foglalkoztatás keretében.

A fejlesztő foglalkozások szervezésének szempontjai:

- Egyéni vagy mikrocsoportos foglalkoztatás a gyermekek képességének, motiváltságának ismeretében
- Játékos, kreatív, nyugodt, óvodai környezetben

- Terápiás foglalkozások időpontja és helye tekintetében rendszeres

Óvodapedagógusi feladatok:

- Az egészséges énkép kialakítása.
- Kudarctűrő képesség növelése.
- Önállóságra nevelés.
- Szűrés, felmérés, szakvélemények elemzése.
- Szakmai dokumentáció vezetése (egyéni fejlődési lap, egyéni fejlesztési terv készítése).
- Egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívák keresése.
- Szakmai együttműködés, kapcsolattartás a különböző szakemberekkel.
- A gyermek hátrányainak leküzdéséhez minden segítség biztosítása.

c) Kiemelten tehetséges gyermek:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással, kompetencia készséggel rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

A különleges tehetség megnyilvánulhat mozgásban, szociális képességekben, művészeti adottságokban, vagy átlagon felüli intellektusban. Minden esetben szükség van a gyermek támogatására, ösztönzésére, amely a továbbfejlesztést segíti.

Ha a pedagógus felismeri a kiemelkedő tehetséget, jó fejlődésük érdekében, egész magatartásukkal, és pszichikai odafordulásukkal kezdettől fogva késznek kell mutatkozni a gyermek különleges fejlődési szükségleteinek kielégítésére. Kiemelkedő képességű, tehetséges gyerekek esetében felhívjuk a szülők figyelmét a gyermek képességére. A gyermekben tudatosítjuk tehetségét, és egészséges önbecsülés felé tereljük.

13. Személyi feltételek

Óvodánk helyi pedagógiai programja a jelenlegi munkahelyi feltételek mellett megvalósítható. A tervezett nevelési-fejlesztési elképzeléseinkhez elegendő szakemberrel rendelkezünk.

Óvodapedagógusaink minden nap egész nyitvatartási időtartamban jelen vannak és biztos alapjai az óvodai nevelésnek. Pedagógusaink elfogadó, segítő, támogató attitűdje, modellt, mintát jelent a gyermekek számára.

Migráns és etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek nevelése esetén feladat lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek betekintést nyerhessenek egymás kultúrájába.

Óvodapedagógus létszám 5 fő, ebből

- 1 fő igazgató, szakvizsgázott óvodapedagógus

- 4 fő diplomás óvodapedagógus

A pedagógiai munkát közvetlenül segítők létszáma:

- 2 fő dajka

A nevelési folyamatban a dajkának is közvetlenül és tevékenyen részt vesznek, ehhez szükséges, hogy ismerje az óvoda és az adott óvodapedagógus elképzeléseit, módszereit. Rendkívül fontos az összehangolt munka, hiszen a dajka egyike a gyermeket nevelő felnőttnek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus, magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre. Tudnia kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvodapedagógusok a csoport fejlesztését megvalósítani.

Fejlesztési célunk:

- Pedagógus II fokozatot minél több kolléganő megszerezze
- jártassak legyenek inkluzív, integrált nevelésben
- alkalmazotti közösség minden tagja hasznos továbbképzéseken vegyen részt

14. Tárgyi feltételek

A Balatonszárszói Százszorszép Óvodánk és Mini Bölcsődénk óvodai csoportja 2 csoportos, 1968 óta működő intézmény. 2024-ben teljes energetikai és épületgépészeti felújításon esett át az épület. Így egy modern, világos, élhető, tiszta kulturált közegben nevelkednek a gyermekek. Hatalmas 77 nm -es tornateremben a mozgások sokszínűségét kínálhatjuk a gyermekeknek. A csoportszobák mérete megfelelő. Többféle játszóterület megtalálható bennük. Az öltözők tágasak minden kisgyermek számára kényelmes. Minden csoport külön mosdóhelyiséggel rendelkezik.

Intézményünk rendelkezik a Pedagógiai Program megvalósításához szükséges összes tárgyi feltételekkel.

Az óvoda szolgáltató intézmény, melyben a gyermekek gondozása, nevelése, fejlesztése történik ingyenesen igénybe vehető szolgáltatásokkal:

- az óvodai foglalkozások,
- az óvoda létesítményének, eszközeinek használata
- szükség esetén logopédiai, diszlexia - megelőző foglalkozás, gyógytestnevelési foglalkozás
- a gyermekek rendszeres egészségügyi felügyelete.

Céljait az igénybe vevők elvárásainak, elképzeléseinek, igényeinek megfelelően, a gyermekek számára hozzáférhető módon, biztonságukat figyelembe véve alakítottuk ki.

A szülők fogadására, beszélgetésekre, fogadó órák lebonyolítására a nevelői szobában adott a lehetőség. Pedagógusoknak és a nevelést segítőknek az étkezéshez nyugodt étkező rész lett kialakítva, mely egyben a lelki feltöltődés helye is.

ESZKÖZJEGYZÉK

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 2. melléklete rendelkezik az óvoda kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléseiről.

Óvodánk a Pedagógiai Program működtetéséhez szükséges eszközökkel és felszerelésekkel rendelkezik.

Feladatunk továbbá ezen eszközök és felszerelések folyamatos korszerűsítése, bővítése, a mindenkori költségvetés függvényében.

Irodalomjegyzék

Az óvodai nevelés országos alapprogramja

Művelődési és Közoktatási Minisztérium Bp.1996., 2009.

1. Bakonyiné Vince Ágnes –Nagyné Kasza Ilona:
Mozgás-öröm a szabadban

Multigráf GMK. 1989.

2. Balázsne Szücs Judit: Miből lesz a cserebogár?
Alex-typo, 1992.

3. Barsai Ilona –Hajdu Gyula –Igaz Mária: Magyar Népi Gyermekjátékok
-Ének –zene szakköri füzetek 2.

Tankönyvkiadó; Bp.1978.

4. Bihariné dr. Krekó Ilona – dr. Hegyi Ildikó –Kanczler Gyuláné dr. –
Körmöczy Katalin -: A Környezeti Nevelés Pedagógiai és Pszichológiai Alapjai.

Budapesti Tanítóképző Főiskola, 1997.

5. B. Méhes Vera: Az óvónő és az óvodai játék.
Tankönyvkiadó Bp.1982.

6. Brian és Shirley Sutton – Smith: Hogyan játszunk gyermekeinkkel és mikor ne)?
Gondolat. Bp.1982.

7. Dankó Ervinné dr.: Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban
Szakmódszertani jegyzet.

Dinasztia Kiadó. Bp.1993.

8. Dr. Fejes Erzsébet – Kanczler Gyuláné dr.: Mesélő természet.
Kincs Könyvkiadó. Szombathely.1995.

9. Forrai Katalin: Ének azóvodában.
EdítiaMusica Kiadó Bp.1991.
10. Képességfejlesztés játékban, tanulásban. Szerkesztő: Daróczi Imréné
Hajdu-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet. Debrecen 1994.
11. Kiss Tihamér: A kisgyermek érzelmei
Tankönyvkiadó. Bp. 1985.
12. Márton Edit – Murári K. Lászlóné – Strauszné Simonyi Erzsébet:
Az iskolai gyermekvédelem helye a gyermekvédelem rendszerében
Fővárosi Pedagógiai Intézet. 1997.
13. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan
Medicina Könyvkiadó Zrt. 2006
14. Perlai Rezsőné: A matematikai nevelés módszertana.
Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp.1997.
15. Porkolábné dr. Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolába
Alex – typo. 1992.
16. O.N.P. Országos Pedagógiai Intézet 1989.
17. Dr. Ranschburg Jenő: Félelem, harag, agresszió
Tankönyvkiadó.1981.
18. Dr. Szabó Pál: A játéktól az iskoláig.
Kossuth Könyvkiadó. Bp.1978.
19. Szarkáné Horváth Valéria: Az óvodai ének-zene foglalkozásokmódszertana.
Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp.1995.
20. Székely Lajos: Az óvodai egészségnevelés elmélete és gyakorlata.
Egészségesebb óvodák Nemzeti Hálózata Egyesület. Bp.1997.
21. Zsámboki Károlyné – Horváthné Szigligeti Adél: Matematikai kézzel,
Fejjel, szívvel. OKKER Oktatási K.F.T. Bp.

Idézetek

1. Mérei Ferenc- V. Binet Ágnes: Gyermeklélektan (Mottó)
2. Székely Lajos: Az óvodai egészségnevelés elmélete és gyakorlata (2)
3. Kiss Tihamér: A kisgyermekek érzelmei (3)
4. Brian és ShirleySutton – Smith: Hogyan játszunk gyermekeinkkel (4)
5. Vekerdy Tamás: Mi a jó játék? (saját gyűjtés) (5)
6. Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója (Liszt Ferenc zeneművészeti Egyetem)

Készítette: Magda Ilona
igazgató és
a Balatonszárszói Százszorszép Óvoda
és Mini Bölcsőde
óvodapedagógusai:

Takácsné Átol Valéria

Kovács Ágnes

Hengerics Annamária

Finta Mónika

2025

augusztus

Z Á R Ó R E N D E L K E Z É S E K

a 2023- as módosításokhoz

1. Pedagógiai Programunkat a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, a 20/2012.(VIII.31.) EMMI Rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról, a 363/2012. (XII. 17.) Korm.rendelet új módosított 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet – az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról – alapján készült.

Változások:

- **Pedagógiai és módszertani elemei nem, csak az Alapprogram új elvárásai szerint változott a Pedagógiai Program. (életvezetési képességek erősítése 7.oldaltól)**
 - **Bővült tevékenységünk a Boldogságóra programmal (érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés része lett 11. oldal)**
 - **A Kötcei óvoda, mint tagóvoda kivált intézményi rendszerünkből.**
 - **Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése bekerült az intézmény Alapító Okiratába – mellékletként megjelenik az OH felületéről letöltött irányelvei**
2. A pedagógiai program legitimációját követve azonnali hatályba lép. A hatályba lépett program megismertetésre kerül az óvoda azon alkalmazottaival is, akik nem tagjai a nevelőtestületnek, valamint azokkal, akik kapcsolatba kerülnek az óvodával és meghatározott körben használják a helyiségeket.
 3. A hatályba lépett program a vezetői irodában elhelyezésre kerül és a szülők rendelkezésére áll, valamint az internetes felületeken (OH és óvodai honlap) feltöltésre kerül.

A módosított pedagógiai program megvalósítása a fenntartó felé többlet kiadással nem jár.

A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

1. Általános elvek

1.1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében

Az alapdokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú foglalkozások programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyermek szükségletei szerint.

1.3. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi

a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,

b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tevékenység (a továbbiakban: habilitációs, rehabilitációs tevékenység) olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

1.4. A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,

b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.

c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.

d) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

e) Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

1.5. A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A gyermek
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - képességei, kialakult készségei,
 - kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
 - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

1.6. A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- a) A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- b) az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- c) az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- d) a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- e) annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- f) rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;

g) az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényűgyermek családjával.

1.7. A többségi óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- c) a befogadó óvoda vezetője támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- a) Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- b) A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus
 - szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,

- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

c) A gyermek fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az integrált nevelésben részt vállaló óvodák igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

2.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott

eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és étletteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció és a terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

Mozgásfejlesztés:

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység:

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés:

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés:

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése. Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

2.2. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóros tényezője, a látássérülés bekövetkezének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéniét, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségeire.

a) Az óvodai nevelésben részesülő vak gyermekeknél (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozgásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást.

Az önkiszolgálás terén életkoruk és sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása a cél. A környezetük valóságghú megismerése széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz kötötten valósítható meg. Az eszközök kiválasztásánál – színek helyett – elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása. A környezet kialakításakor tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt. A számélmények kialakulását az akusztikus minták, a mozgás és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik, az óvodai tevékenységek során a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása a Braille-írás-, -olvasásrendszer megtanulását készíti elő.

b) Az aliglátó gyermekek (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel.

A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése sem.

Az aliglátó gyermekek közül a látásukat praktikusán jól használók számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra felkészítést tűzi ki célul.

A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel [2.2. c) pont].

c) A gyengénlátó gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése. Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
- A tapintás által szerezhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

d) A halmozottan fogyatékos látássérült gyermekek esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. Ez gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg. Abban az esetben, amikor az enyhébb látási sérülésekhez enyhébb fogyatékoságok csatlakoznak, akkor az integrált óvodai nevelés is lehet eredményes.

2.3. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedomaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

Bár a hallássérült szülő hallássérült gyermekére az adott intézmény pedagógiai programjában előírt kommunikációs forma (beszéd, gesztus) vonatkozik, kívánatos, hogy a (gyógy)pedagógus oly mértékben legyen jártas a jelnyelv használatában, hogy azt szükség esetén fel tudja használni a gyermekekkel való kommunikációban és a hallássérült szülőkkel való érintkezésben.

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochleaimplantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermekek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

a) A súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásával, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókinccset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

b) A nagyothalló – gyermekeknél a beszéd tartományban mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, közép-súlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókinccsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a

beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

c) A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochleaimplantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

d) A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

2.4. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha a gyermek nevelése vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett valósítható meg megfelelően

2.5. A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül születés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését.

Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

- a) az alapmozgások, manipuláció kialakítására, fejlesztésére,
- b) a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztésére,
- c) a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére,
- d) a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására,
- e) az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

2.6. Beszédfogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszédszerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszédszervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességszavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességszavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

2.7. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a

nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terapia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terapia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

2.8. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – rész-képesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a rész-képesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív

viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készsültséget.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.